

Verbatim records

XIII Riigikogu, VI Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Tuesday, 14.11.2017, 10:00

Edited

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:05 Õiguskantsleri ettepanek sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõike 3 Eesti Vabariigi põhiseadusega kooskõlla viimiseks
2. 11:08 Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksu Nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (529 OE) esimene lugemine
3. 11:12 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmise" eelnõu (531 OE) esimene lugemine
4. 11:16 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (530 OE) esimene lugemine
5. 11:25 Haldusmenetluse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (497 SE) teine lugemine
6. 11:30 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Tere hommikust, auväärt Riigikogu! Alustame täiskogu VI istungjärku 8. töönädala teisipäevast istungit. Eelnõude ja arupärimiste üleandmise aeg. Palun, Ants Laaneots!

10:00 Ants Laaneots

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Reformierakonnal koos EKRE-ga on peaministrile ühine arupärimine kaitseinvesteeringute kohta. Möödunud kolmapäeval ilmus ajalehes Eesti Päevaleht artikkel pealkirjaga "IRL lükkas uue aasta kaitseinvesteeringutest 10 miljonit eurot välja". Seal olid kirjas ka kaitseministri sõnad. Kuigi kaitseminister lubas, et see kulutus tehakse hiljem, ei lükanud ta ümber fakti, et järgmise aasta kaitse-eelarvet vähendatakse 10 miljoni euro võrra. Selle kärpe teeb valitsus olukorras, kus julgeolekusituatsioon meie regioonis on järsult halvenenud. Venemaa jätkab sõda Ukrainas, ta lõi uue, 1. kaardiväe tankiarmee Eestiga külgnevas Lääne sõjaväeringkonnas ja siinsamas ringkonnas korraldas alles möödunud septembris strateegilise suurõppuse "Zapad 2017", mis oli suunatud Balti riikide vastu. Kaitseminister põhjendas ...

10:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Andestust, austatud ettekandja! (Hääl saalist: "Ei kuule!") Lugupeetud kolleegid! Ülekantud tähenduses ja otse öeldes: kui kindral räägib, siis te ei pea olema tasa, kuid te võiksite olla. Palun!

10:02 Ants Laaneots

Kaitseminister põhjendas kärbet Lääne sõjatööstuse suure koormatusega, mis ei võimaldavat kiiresti tagada Kaitsevägele vajaliku relvastuse ja varustuse hankeid. Kuid miks ta ei öelnud mitte midagi selle kohta, et sellesama 10-miljonilise summa võiks suunata eelarve teiste artiklite heaks, näiteks Kaitseväge 2. brigaadile hädavajaliku infrastruktuuri väljaehitamise jaoks Lõuna-Eestis või lisada see raha iseliikuvate suurtükkide hankele, mis võimaldaks suurtükiväeüksuse relvadega täielikult varustada. Vana tõde on, et kes ei toida oma sõjaväge, hakkab varsti toitma võõrast. Seoses kaitse-eelarve kärpega palume peaministril vastata järgmistele küsimustele.

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimused tulevad juba siis, kui tuleb vastamise kord. Ma andsin teile tunduvalt rohkem aega, kui oli ette nähtud. Nüüd ma tänan ja võtan selle ...

10:03 Ants Laaneots

Neid on neli. Aitäh!

10:03 Aseesimees Enn Eesmaa

Neid on neli, hüva! Mihhail Stalnuhhin, palun! Ilmselt põhimõtteline küsimus.

10:03 Mihhail Stalnuhhin

Jaa, muidugi, see puudutab meie reglementi. Kui kindral räägib, siis kõik kolleegid ei ole enam võrdsed, me peame teda kuulama. Mul kui seersandil on seda kuulda kuidagi kummaline. Kas kehtib ka vastupidine, et kui seersant räägib, siis kindral peab kuulama? Või on meil siin juba mingi reiting olemas, eks ju? (Elevus saalis.)

10:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuse vorm oli kindlasti õnnestunud kui sisu. Kui sa oleksid täpselt kuulanud, siis sa teaksid, et ma ütlesin, et võiks kuulata, mitte peab kuulama. Olen vastu võtnud ühe arupärimise ja me menetleme seda Riigikogu juhatuses vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 81 rahvasaadikut.

1. 10:05 Õiguskantsleri ettepanek sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõike 3 Eesti Vabariigi põhiseadusega kooskõlla viimiseks

10:05 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane esimene päevakorrapunkt on õiguskantsleri ettepanek sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõike 3 Eesti Vabariigi põhiseadusega kooskõlla viimiseks. Lubage mul enne selle päevakorrapunkti juurde asumist lühidalt tutvustada menetlemise korda. Kõigepealt kuulame õiguskantsleri ettekannet, mis kestab kuni 20 minutit, sellele järgnevad küsimused ja vastused. Seejärel esineb ettekandega põhiseaduskomisjoni liige Peeter Ernits, ka temal on ettekandeks aega kuni 20 minutit, sellele järgnevad küsimused ja vastused. Kolmanda ettekandjana esineb sotsiaalkomisjoni esimees Helmen Kütt, kellel on ettekandeks aega kuni 20 minutit, sellele järgnevad küsimused ja vastused. Riigikogu liige võib esitada igale ettekandjale ühe suulise küsimuse. Kommentaariks niipalju, et kui te näiteks teisele ettekandjale küsimust ei esita, siis kolmandale ettekandjale ei saa te paraku esitada kaht küsimust. Pärast ettekandeid ja küsimustele vastamist avatakse läbirääkimised, mille käigus võivad sõna võtta nii Riigikogu liikmed kui ka komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Pärast läbirääkimiste lõpetamist panen hääletusele küsimuse, kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt. Ettepaneku vastuvõtmiseks on nõutav poolthääldenamus. Ma palun nüüd ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskantsler Ülle Madise. Palun!

10:07 Õiguskantsler Ülle Madise

Austatud istungi juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Palun teil põhiseadusega kooskõlla viia sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõige 3 selles osas, mis ei luba üldhooldekodu elanikul saada riigi tuge talle vajaliku abivahendi ostmiseks. Jutt ei käi näiteks kuuldeaparaadist või proteesidest, vaid rulaatorist, Daisy-pleierist, lamatiste vältimiseks mõeldud tugipadjast jms. Probleem on konkreetsemalt põhiseaduse §-ga 12, mis kõneleb võrdse kohtlemise nõudest, ja § 28 lõikega 4, mille kohaselt puuetega inimesed peaks olema riigi ja omavalitsuse erilise hoole all. Probleem on selles, et kui abi vajav inimene elab oma kodus ja katab kodus elamisega seotud kulud ...

10:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, vabandust! Head Riigikogu liikmed! Me kuulame praegu ettekannet ja siis kuulame ka teist ja kolmandat ettekannet. Eesmärk on jõuda otsusele, kas me oleme nõus ja valmis tegema parandusi teatud ürikuks, et viia see põhiseadusega kooskõlla. Palume kuulata tähelepanelikult! Palun!

10:08 Õiguskantsler Ülle Madise

Austatud Riigikogu! Probleem seisneb selles, et kui abi vajav inimene elab oma kodus ja katab ise või lähedaste abiga kodus elamiseks vajalikud kulutused, siis saab ta – näiteks juhul, kui ta on pime – vajaliku Daisy-pleieri riigi toega. Kui ta aga on läinud üldhooldekodusse ja kohatasu kaudu katab seal elamisega seotud kulud, siis ta seesugust abi ei saa. Ühtegi mõistlikku põhjust niisuguseks üldhooldekodu elanike halvemaks kohtlemiseks ei ole. Pime inimene, kes elab kodus, saab soetada selle Daisy-pleieri 45 euroga, kui ta elab üldhooldekodus, tuleb tal aga maksta 450 eurot. Näiteks tuleb lamatiste vältimiseks mõeldud istmepadja eest kodus elades maksta 35 eurot, üldhooldekodus elades aga 350 eurot. Nendele inimestele, kes abi vajavad, on see üldreeglina väga suur raha.

On väidetud, et hooldekodus peaksid kõik seesugused abivahendid – ratastoolid, rulaatorid, Daisy-pleierid, tugipadjad jpm – olemas olema. Paraku see faktiliselt niimoodi ei ole ega saagi olla, sest üldhooldekodud tegutsevad enamasti eraõiguslikus vormis ja neid majandatakse kohatasudest. Juhul kui keegi sätestaks üldhooldekodule tegevusloa andmise eeldusena selle, et sõltumata sellest, missugused elanikud seal elavad, peavad seal olemas olema ratastoolid, rulaatorid, Daisy-playerid – isegi siis, kui mitte keegi neid ei vaja –, siis tõenäoliselt oleks see nõue ülemäärane ja kajastuks ka kohatasus. Nii et ka juhul, kui näha mõnes seaduses või määruses ette, et üldhooldekodul peavad igaks juhuks kõik need nimetatud vahendid olemas olema ja neid tuleks klientidele tasuta kasutada anda, siis seda "tasuta" ei ole olemas. Need kodud on eraõiguslikud ja ikkagi tuleb see kinni maksta kas kõikidel elanikel solidaarselt – sõltumata sellest, kas nad ise neid abivahendeid vajavad – või sellel, kellel seda abivahendit tarvis on. Järelikult koheldaks ka seesuguse muudatuse korral üldhooldekodu elanikke kodus elavast samasugusest abivajajast oluliselt halvemini.

Nagu ikka, esitasime küsimuse, kas selle muudatuse tegemine on juriidiliselt ja majanduslikult võimalik. Vastus on jah. Juriidiliselt on asi väga lihtne: osutatud sotsiaalhoolekande seaduse lõikes tuleb kustutada üks sõna, kui Riigikogu nõnda otsustab. Mis puudutab täiendavaid rahalisi kulutusi, siis oletan, et need ei ole nii suured, nagu võib arvata, sest riik tegelikult ei suuda – võimalik, et ei peakski suutma – kontrollida, kas inimene elab hooldekodus või mitte. Nii et põhimõtteliselt, kui inimene esitab valeinfot, selleks et saada riigi tuge abivahendi soetamiseks, siis tegelikult häid kontrollimehhanisme ei ole. Aga mõistlik oleks see, et me ei suuna inimesi ja eriti sellist haavatavat gruppi käituma silmakirjalikult ja valelikult. Teiseks on tõenäoliselt võimalik laiendada renditavate abivahendite hulka. Kindlasti on alati tarvis hinnata tegelikku abivajadust.

Nii et usun, et see asi on mõistlikult lahendatav. Täna põhiseaduskomisjoni ja sotsiaalkomisjoni väga põhjaliku ja süvenenud arutelu eest! Austatud Riigikogu, palun seda ettepanekut toetada! Aitäh!

10:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Ettekandjale on ka küsimusi. Palun, Urve Tiidus!

10:12 Urve Tiidus

Aitäh! Lugupeetud õiguskantsler! See on muidugi väga hea, et see teema on siin päevakorda tõusnud ning te olete õiguskantslerina sellele tähelepanu juhtinud ja teinud isegi ettepaneku seadust muuta. Minu küsimus on see, millise järelduse võib sellest teha. Kas niisugust olukorda oleks võinud vältida ja mismoodi saaks edaspidi selliseid olukordi vältida, et halduskoormus väheneks ning inimressurssi ega aega ei kuluks hiljem selliste vastuolude lahendamisele? See vastuolu oli ju ilmne ka siis, kui seda seadust siin menetleti.

10:13 Õiguskantsler Ülle Madise

Suur tänu! Kardan, et inimühiskonnas, ühes demokraatlikus õigusriigis tuleb ikka ette neid juhtumeid, kui kas õiguskantsleril või kohtul tuleb sekkuda, sest konkreetne elu on näidanud kätte kitsaskoha, mis vajab lahendamist. Aga eks siin ole üldretsept see, et alati tasub vaadata iga uut seadust, iga normi

adressaadi pilguga ehk selle inimese pilguga, kelle õigusi see kitsendab või kellele see, vastupidi, mingeid hüvesid võimaldab. Kui nõnda vaadata, siis enamasti tulevad need probleemid juba asja menetlemise käigus ilmsiks ja õnnestub hilisemat vigade parandamist seetõttu vältida.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

10:14 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Lugupeetud ettekandja, õiguskantsler! Põhiseaduskomisjonis oli ka ajaline mõõde arutelu all. Ma küsisin seda seal ja küsin nüüd ka sinu käest siin. See vastuolu on olnud ligi 18 aastat, aga see tuli alles nüüd välja. Kas sa pead sellist asja normaalseks ja kas on võimalik selliseid asju ennetada?

10:14 Õiguskantsler Ülle Madise

Ei pea normaalseks. Mul on väga kahju, et see nõnda on läinud. Näen siin ka oma ametkonna süüd. Ma loodan, et nüüd see asi laheneb.

10:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:14 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Jah, 17 aastat on selline olukord kehtinud. Me oleme siin pidevalt kuulnud ka teiste asjatundjate arvamusi, et meie seadusloome on, nagu ta on, väljatöötamiskavatsusi ei ole jne. Milline on teie hinnang, kui palju võib veel olla selliseid asju, et aastaid on püsinud ebaõiglus, mis on tekkinud seetõttu, et ei ole põhjalikult analüüsitud, mida mingisugune seadusepügal endaga kaasa toob, aga millegipärast ei ole see vastuolu varem välja tulnud?

10:15 Õiguskantsler Ülle Madise

Tänan! Muidugi loodaks, et niisuguseid olukordi rohkem ei ole, aga ma kardan, et see on tühi lootus. Kuid meie anname omalt poolt kõik, et võimalikult kiiresti nendele asjadele jälile saada ja seal, kus võimalik, need vead ka võimalikult kiiresti parandada.

10:15 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

10:15 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Auväärt ettekandja! Kas te täpsustaksite, mis on kehtiva seaduse põhiargument, et see olukord on täpselt selline, nagu te kirjeldasite? Kas seadusandjal võis olla tunne, et ühtede inimeste kulud objektiivselt võetuna on suuremad või väiksemad, mille alusel peeti õigeks siis sellist erisust teha (andmata hinnangut sellele, et me selle justkui heaks kiidaks)?

10:16 Õiguskantsler Ülle Madise

Tänan! Mõistagi tutvusime seda ettepanekut ette valmistades eelnõu seletuskirja ja menetlusmaterjalidega ning põhjalikel aruteludel põhiseaduskomisjonis ja sotsiaalkomisjonis oli võimalik kuulata Sotsiaalministeeriumi esindajate seisukohti ja põhjendusi. Ma ise oletan, et tegelik vastus erineb mõnevõrra sellest, mida ministeeriumi esindajad on öelnud. Ka seletuskirjad ei ole väga põhjalikud. Ma arvan, et vastus on selles, et see on teema, millega väga ei taheta tegeleda. Alles viimastel aastatel on sellest Eesti avalikkuses rohkem juttu olnud.

Teiseks, ma arvan, et see on niimoodi jäänud. Vahepeal on üldhooldekodud muutnud oma õiguslikku vormi, nüüd on nad eraõiguslikud, nad peavad ennast majandama kohatasudest. Mõnes neist on vähe inimesi, teises väga palju. Mõnes elavad inimesed, kellest võib-olla keegi ei vaja Daisy-pleierit ega sedasama lamatiste vältimise patja, tegemist on lihtsalt inimestega, kes näiteks talvekuudeks peavad oma isiklikust elamisest ära tulema, sest nad ei saa kütmise ja teede lahtihoidmisega hakkama. Ühesõnaga, toimunud on muudatus ja ma arvan, et seadust ei ole selle muudatusega sünkroonis

muudetud. Põhjendusena on kõlanud, et sellise regulatsiooniga soodustatakse kodus elamist. No selle põhjenduse võttis ministriumu esindaja ise tagasi. Seda, et inimene sooviks oma kodust, omaste juurest ära minna, tihti märksa kehvematesse tingimustesse, mina küll ei ole veel kuulnud. Mõni üksikjuhtum võib olla, aga need on pigem need juhtumid, kui see inimene, kes hooldekodusse läheb, on just nimelt enam-vähem heal järjel ja suudab maksta kohatasu sellises üldhooldekodus, mis on niisugune, nagu on eakate maja paljudes riikides. Ka Eestis on mõned sellised kodud tekkinud, selles ei ole midagi imelikku. Aga sellisesse üldhooldekodusse, millest täna jutt on, üldiselt kanget tungi ei ole täheldatud. Nii et usun, et pigem on see niimoodi jäänud, keegi ei ole seda teemat üles võtnud ja paljud oletavad, et küllap kuidagi saab ja küllap kuidagi peaks seal hooldekodus need asjad olemas olema, mis siis, et ei ole, aga äkki peaks ja äkki kuidagi saab. Ma tõesti loodan, et see asi nüüd laheneb.

10:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Jürgen Ligi.

10:18 Jürgen Ligi

Aitäh! Proua õiguskantsler! Urmas Kruuse küsis mõneti mu küsimuse ära, aga võib-olla siis vastate mulle kahele asjale ja Urmase küsimuse teisele poolele ka. Esiteks jäi mulle kõrva, et rahalised kulutused teie hinnangul ei pea olema väga suured, sest justkui on kõrvalehiilimise võimalusi, valeandmeid. Kas te mõtlesite seda?

10:19 Õiguskantsler Ülle Madise

Jah.

10:19 Jürgen Ligi

Nüüd teine küsimus. Miks see niimoodi on olnud? Mina olen siiani arvanud – aga ma ei ole selle komisjoni liige ja võin olla nendes poliitikates ebateadlik –, et kas mitte ei ole selle seaduse sellisel kujul püsimise põhjus mingi sotsiaalmeetmete kogum või ka kulude kogum, mis on eri olukorras olevatel klientidel erinev, olenevalt sellest, kas nad elavad hooldekodus või kodus. Äkki on kulud hinnatud erinevateks ja äkki on ka subsidiidumid olemas? Kas te olete vaadanud, kas see subsidiidum, mis saab osaks ühele või teisele, ei ole üks põhjendus? On teil olnud pädevust seda analüüsida? Mina ei tea vastust. See on küsimus: kas te olete saanud seda analüüsida?

10:19 Õiguskantsler Ülle Madise

Suur tänu, väga hea küsimus! Jah, analüüsisime. Asi selles ongi, et selliseid subsidiidume üldiselt ei ole. Üldhooldekeskus peab ennast ära majandama ja kui sinna satub elanik, kellel on tarvis Daisy-pleierit, sest ta on pime, siis on sisuliselt kaks võimalust. Me kas asume seisukohale, et üldhooldekeskus peab selle soetama n-ö omavahenditest – kuigi ma ütlen veel kord, et neid omavahendeid selles mõttes ei ole olemas, need vahendid tulevad kokku kohatasudest ja sel juhul kajastub see kõikide klientide kohatasus –, ja siis on teine võimalus, mida kasutatakse praegu, et see raha nõutakse sisse inimeselt endalt. Me mõistagi analüüsisime seda, kas üldhooldekeskus võiks nende abivahendite ostmise tänu mastaabiefektile olla soodsam. Nii võib mõnel juhul olla, aga ikkagi on selle abivahendi soetamine abivajajale väga palju kallim, võrreldes sellega, kui ta elaks kodus. Me analüüsisime seda, kas ja kui võrd on võimalik abivahendeid ühiselt kasutada. Mõningaid kindlasti on, aga näiteks seisukohale, et see, kui on üks rulaator väga mitme inimese peale, oleks inimväärikuse ja ka Eesti rahvusvaheliste kohustuste ning põhiseaduse nõuetega kooskõlas, me küll kuidagi ei jõudnud. Tegelikult, kui inimesel on rulaatorit vaja, siis on tal seda vaja ja ei tohi olla nii, et ta peab näiteks tualetti minekuks ootama, kuni see teise kliendi käest vabaneb. Nii et ühesõnaga, jah, me analüüsisime need küsimused läbi. Tõenäoliselt ei ole selle seaduse regulatsiooni taga niisuguseid põhjendusi, mis seda kuidagi õigustaks.

10:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Jüri Adams.

10:21 Jüri Adams

Aitäh! Lugupeetud õiguskantsler! Minu küsimus ei ole võib-olla üldse praktilise väärtusega, vaid natuke juriidilis-teoreetiline. Kuidas see kõik haakub omandiõigusega? Kui riik toetab kellelegi mingisuguse asja ostmist, siis juriidiliselt on vist niimoodi, et see asi läheb ikkagi ostja omandusse ja ta võib seda ka edasi võõrandada, see läheb edasi tema pärijatele jne. Kas see on meie sotsiaalabi moraaliküsimuste seisukohalt õige? Moraalne oleks võib-olla see, et see läheks sihipäraselt edasi, juhul kui seal on veel mingisugust kasutamisväärtust. Aga üldine probleem, tüüpiline probleem on kindlasti palju laiem kui ainult see konkreetne juhtum.

10:22 Õiguskantsler Ülle Madise

Täna! Väga täpne küsimus, selle me tõepoolest ka komisjonides tõstatasime. Jah, kui ette on nähtud abivahendi ostmine riigi toel, siis on võimalik riigilt saada 90%-list toetust, see asi läheb abivajaja omandisse ja tema lahkumise järel läheb tõepoolest üle pärijatele. Teine skeem on abivahendi rentimine. Ka see on võimalik ja sellisel juhul tuleb abivajaduse kadumise korral renditud vara tagasi anda ja kui see vara on veel kõlblik, siis läheb ta lihtsalt järgmise inimese kasutusse. See oli üks meie oletusi, et on teatud hulk abivahendeid, mille puhul saaks rentimist senisest märksa laiemalt kasutada ja sellega ka kulusid kokku hoida.

10:23 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Marika Tuus-Laul!

10:23 Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud proua õiguskantsler. Selge see, et klientide elamistingimused ning hooldekodude tase ja kvaliteet Eestis on väga erinevad. Aga üldjuhul on ju niimoodi, et ega inimesed oma pensionist ei jõua elamist seal kinni maksta ja kuskilt tuleb juurde maksta. Kas te ei näe siin põhiseadusega vastuolu, et inimene ei saagi hooldekodus olla, kuna tema rahaline olukord ei võimalda seda? Mõnes kohas vald toetab, kes kuidas. Aga ikkagi, kas te olete sellest aspektist üldse seda probleemi laiemalt analüüsinud? Kas võib-olla olekski vaja rohkem riigi tuge ja raha juurde panna?

10:24 Õiguskantsler Ülle Madise

Suur tänu! Jälle väga hea küsimus. Tõepoolest, me oleme seda ka nõnda vaadanud ja alustame uuest aastast kõikides kohalikes omavalitsustes sotsiaalteenuste, sh sellesama üldhooldekoduteenuse kättesaadavuse ja inimeste abistamise taseme hindamist. Ma usun, et üks osa täpseid vastuseid teie küsimusele tuleb selle töö järel. Aga ideaalis peaksid asjad olema tõesti korraldatud niimoodi, et inimene, kes abi vajab, seda abi saab. Kui teda on võimalik kodus elamisel abistada, siis abistatakse teda kodus, aidatakse tal saada kätte vajalik toidukraam ja ahi köetud, võib-olla aidatakse koristada või mis töid tal seal tarvis teha on. Kui inimene kodus enam elada ei saa, siis peab tal olema võimalik minna üldhooldekodusse. Tingimused seal peavad loomulikult olema kooskõlas põhiseadusega ehk see inimene peab ennast ka seal elades saama tunda inimesena, ta ei peaks inimväärlikust kaotama. Kui inimese enda pensionist ei jätku – me mõistagi oleme kohatasudega kursis, ka viletsamates hooldekodudes on kohatasu ikkagi üldjuhul inimese pensionist märksa kõrgem – ja kui tal ei ole ka lähedasi, kes saaksid teda toetada, siis peab appi tulema vald. Kas see alati nii on, eks seda tuleb kontrollida.

Omaette laiem perekonnaõiguslik küsimus muidugi on see, millised on üleüldse kaasaja muutunud peresuhetega ühiskonnas – meeldib see meile või ei meeldi – õiglased ülalpidamiskohustused. Aga siin on hästi palju tööd, Riigikogu, ka teie kätes.

10:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud õiguskantsler! Teile rohkem küsimusi ei ole. Täna teid ettekande eest, kogu teie meeskonda aga teema püstitamise eest! Nüüd kutsun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Peeter Ernitsa.

10:26 Peeter Ernits

Hea juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud õiguskantsler! See eelnõu, millest me praegu räägime, on tegelikult väga lihtne: üks pime mees avas meie silmad üle 16 aasta kehtinud ebaõigluse suhtes, see mees pöördus õiguskantsleri poole ja nüüd me oleme siin.

Aga ma kirjeldan, mis põhiseaduskomisjonis toimus. Esmaspäeval, 23. oktoobril me arutasime õiguskantsleri ettepanekut. Osalesid komisjoni esimees Marko Pomerants ning liikmed Arto Aas, Helmut Hallemaa, Ivari Padar, Jaak Madison, Kalle Laanet, Lauri Luik, Mart Nutt, Tiit Terik ja Peeter Ernits, puudus Jüri Adams. Õiguskantsleri asetäitja-nõunik Olari Koppel ja õiguskantsleri nõunik Kärt Muller ning Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna nõunik Raimo Saadi olid ka kohal.

Ma ei hakka siin pikalt rääkima, sest õiguskantsler rääkis üsna selgelt. Ettepanek on sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõige 3 põhiseadusega kooskõlla viia. Olari Koppel tutvustas seda ja selgitas, et kõnealuse sätte peamine põhiseaduslik probleem seisneb selles, et abi vajavaid inimesi, kes elavad hooldekodus, koheldakse halvemini kui neid, kes elavad oma kodus. Sellest oli siin juba juttu, et ei ole normaalne, kui sa kodus elades maksad sama abivahendi eest (lamatise vältimise padjad, mitmesugused pimedate lugemisvahendid jne, kuni mähkmeteni välja) kümme korda vähem. Olari Koppel rääkis, kuidas see asi on toimima hakanud. Sotsiaalkomisjoni 9. juuni s.a kirjas on põhjendatud, et niimoodi saab riik raha kokku hoida. Raha kokkuhoid on küsitav, märkis Olari Koppel, ja see toimub tegelikult abi vajava inimese eneseväarikuse arvel. Näiteks ei ole inimväärne, kui inimene peab tualetti minekuks ootama, kuni käimist hõlbustav rulaator teise kliendi kasutusest vabaneb ja hoolekandetöötaja selle talle toob. Olari Koppel tõi välja ka muid asju. Lisaks sunnib asjade selline käik inimesi seadusega manipuleerima. Näiteks võib isik peatada oma elamise hooldekodus, minna koju elama ja soetada abivahendi soodustingimustel. See on see, millele kolleeg Jürgen Ligi viitas.

Olari Koppeli sõnas, et mis puudutab sätte teist eesmärki, millega tahetakse motiveerida inimesi hooldekodu asemel kodus elama, siis inimene läheb enamasti hooldekodusse äärmisel juhul – see peaks olema kõigile selge –, siis, kui ta enam ei saa hakkama ilma kõrvalise abita, kusjuures suure kõrvalise abita. Nii et odavam vahend ei ole mitte see motivaator, mis sunnib koju jääma. Olari Koppel selgitas, et õiguskantsler on seisukohal, et põhiseadusjärgset põhjust selliseks elukoha alusel vahetegemiseks, diskrimineerimiseks ei ole ja sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõige 3 on vastuolus võrdse kohtlemise põhimõttega. Ettepanek on võtta sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõikest 3 välja sõna "hoolekandeesutuses". Märkusena võib öelda, et selles punktis räägitakse ka vanglatest ja need jäävad sinna alles, nagu ma õiguskantsleri seisukohast aru sain.

Marko Pomerants küsis, mis ajast kõnealune säte kehtib. Raimo Saadi vastas, et kõnealune säte, mis selle erisuse loob, on määruse tasandil kehtiv juba aastast 2000 ja 2016. aastal, 16 aastat hiljem, kirjutati see säte sisse ka sotsiaalhoolekande seadusesse. Mis määrus see on? See on kunagise sotsiaalministri määrus nr 79 14. detsembrist 2000. Ministriks oli toona meie lugupeetud kolleeg Eiki Nestor. Marko Pomerants küsis, kas Sotsiaalministeeriumil on olemas andmed selle kohta, kui suur on olnud sellest tulenev rahaline kokkuhoid. Raimo Saadi vastas, et ei ole, kuna arvestust ei ole, ja täpselt ei ole ka teada, kui suur mõju oleks sätete muutmisel riigieelarvele. Väidetavalt hoitakse riigi raha kokku. Mina küsisin, kui palju on riik 17 aasta jooksul, mil see säte on kehtinud, raha kokku hoidnud. Raimo Saadi vastas, et sotsiaalkomisjon kirjutas tänavu juunis õiguskantslerile selleteemalise kirja. Ta rääkis, et nende abivahendite maksumus, mis on hooldeteenuse loomulik osa, peaks jääma hoolekandeesutuse enda kanda ja riigi kokkuhoid puudutab peamiselt üldkasutatavaid abivahendeid, näiteks siibreid, mida kodus elavad inimesed saavad riigi poolt eraldi. Üldjuhul on hoolekandeesutuses üldkasutatavaid abivahendeid rohkem, neid on võimalik omavahel jagada.

Jaak Madison märkis, et tema arvates on kummaline, et Sotsiaalministeeriumil puuduvad andmed selle kohta, kui palju on riik raha kokku hoidnud. Marko Pomerants sõnas, et põhiseaduskomisjon peaks keskenduma siiski sellele, kas säte on põhiseadusega vastuolus või mitte. Olari Koppel märkis seepeale, et õiguskantsleri büroo ametnikud on külastanud hooldekodusid ja leidnud, et sageli ei ole hooldekodudes üldkasutuses olevaid vahendeid piisavalt.

Kolleeg Hallemaa leidis, et tema arvates peab kohtlema abi vajavaid isikuid võrdselt ja on väga halb, et seda ei ole tehtud. Olari Koppel vastas, et kõnealune probleem kerkis esile sellesama pimedate mehe puhul, kes 16 aastat hiljem pöördus õiguskantsleri poole. Miks varem ei olnud keegi õiguskantsleri poole pöördunud, seda ei tea. Sealt see asi peale hakkas. Jaak Madison küsis, kas rohkem kui 16 aasta jooksul on see esimene inimene, kes on sellise probleemiga õiguskantsleri poole pöördunud. Olari Koppeli vastus oli, et jah, see pime mees oli esimene, enne lihtsalt kannatati. Kolleeg Madison küsis veel, millise ministri haldusalasse kuulus 2016. aastal jõustunud sotsiaalhoolekande seaduse väljatöötamine,

mis põlistas selle sotsiaalministri 2000. aasta määruse, ja kas see on ministeeriumi tavapärase suhtumine, et kulused hoitakse kokku inimeste arvel, keda koheldakse teistest erinevalt. Raimo Saadi ministeeriumist vastas, et sotsiaalhoolekande seadust on menetlenud mitmed ministrid, viimasena on seda teinud sotsiaalkaitseminister. Sotsiaalhoolekande seaduse eelnõu esimene redaktsioon oli siin arutlusel 2014. aastal ja 2015. aastal menetleti siinsamas saalis tervikteksti. Siis ei märganud seda asjaolu mitte keegi. Raimo Saadi märkis, et mis puudutab Sotsiaalministeeriumi suhtumist kokkuvõidu, siis ministeerium ei arva, et inimesed peaksid kannatama. Oleks ka imelik, kui ta nii arvaks. Kuna üldhoolekandeteenus on kohaliku omavalitsuse korraldatav, siis see sõltub kohaliku omavalitsuse rahakotist ja omavalitsuse korraldusest. Vahepeal on abivahendite loetelu väga palju kasvanud, märkis Saadi, ning riigi võimalused abivahendite soetamist toetada on samuti kasvanud. Arto Aas küsis, kas kõnealune probleem on väga levinud või on seda üksnes teatud hooldekodudes. Kärt Muller vastas, et hooldekodused on palju, aga näiteks isegi väga kallis Villa Benitas peab klient teatud abivahendid ise kinni maksma. Arto Aas küsis, kui palju on Eestis üldse hoolekandeadususi. Raimo Saadi vastas, et üldhoolekandeadususi, erihoolekandeadususi, asenduskodused jne on palju, juba ainuüksi erihoolekandeadususi on 134. Seega on see asutuste ring väga suur. Mina märkisin, et ma puutusin selle probleemiga kokku, kui mu ema oli hooldekodus. Ma mäletan, kuidas tema voodinaabril oli raskusi selle lamatiste vältimise padjaga, temaga läks nagu paljude teistegagi. Raimo Saadi vastas, et erihoolekandeteenus on riigi teenus ja klient ei pea mähkmete eest eraldi maksma, aga üldhooldekodudes, mis on kohaliku omavalitsuse hallata, otsustatakse, kas kliendil tuleb maksta või mitte. Raimo Saadi märkis, et tegelikult puudub ülevaade, kui palju on pidanud inimesed, kes on hooldekodudes, ise kinni maksma neid mähkmeid, mille abil riik ja omavalitsused on kõigi nende rohkem kui 16 aasta jooksul raha kokku hoidnud. Lõpuks komisjoni esimees Marko Pomerants defineeris, et tõepoolest on sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõikes 3 põhiseaduslikkuse riive selgelt olemas. Omaette küsimus on, ütles Pomerants, kuidas see lahendatakse ning põhiseaduspärane regulatsioon kirja pannakse. No siis toimus otsustamine. Toetati õiguskantsleri ettepanekut (siin oli konsensus) ja määrati ettekandjaks mind (ka siin oli konsensus). Sellega 23. oktoobril arutelu sellel kurval teemal, mille asjus pime mees meid nägijaks oli teinud, lõppes. Aitäh!

10:39 Aseesimees Enn Eesmaa

Esimese küsimuse ettekandjale esitab Urmas Kruuse.

10:39 Urmas Kruuse

Aitäh, auväärt istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te oma ettekandes märkisite, et vanglates jääb kõik nii, nagu on, ja see oli justkui ka õiguskantsleri arvamus. Kas te korra selgitaksite, mida see tähendab ja miks see nii on?

10:39 Peeter Ernits

Hea kolleeg! Ma ei oska seletada, miks see niimoodi on, aga kui lugeda sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõiget 3, siis seal on öeldud niimoodi – ma ei hakka kogu lauset ette lugema –, et tasu maksmise kohustuse ülevõtmise taotlemise õigust ei ole hoolekandeadususes, vangistuses või eelvangistuses viibivatel isikutel. Õiguskantsleri ettepanek on sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõikest 3 välja võtta sõna "hoolekandeadususes". Järelikult, kui vangistuses või eelvangistuses viibivad isikud vajavad selliseid vahendeid – lamatiste vältimiseks patju, mähkmeid jms –, peavad nad maksma täie rauaga. Aga nemad ei saa kodus elada.

10:41 Aseesimees Enn Eesmaa

Arno Sild.

10:41 Arno Sild

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! Sa puudutasid sellist mõistet nagu üldkasutatavad abivahendid. Kas on olemas ka mingid nimekirjad, millised abivahendid on üldkasutatavad ja millised on individuaalsed? Kas õiguslikus tähenduses on nende vahel ka mingi erinevus, ütleme, hinna poolest jne?

10:41 Peeter Ernits

Aitäh! Tõepoolest on olemas väga pikad nimekirjad, ma ei hakka neid teile ette lugema. Siin on kirbukirjas väga-väga palju asju, mida võib inimestel vaja minna, kuidas neid finantseeritakse ja kui palju miski maksab, alates mähkmetest ning lõpetades lugerite ja paljude muude asjadega, näiteks proteesidega, ning milline on omaosalus, kui sa elad kodus, hooldekodus, vanglas või kusagil mujal. Aga on näiteks individuaalsed proteesid, mida ei saa üle anda kellelegi teisele, ja teiselt poolt on rulaatorid, millega on näiteks kempsu lihtsam liikuda, või lamatise vältimise padjad jne. Siin on need erisused. Aga see nimekiri on väga pikk, mõnel puhul on ta pikem, teisel puhul lühem.

10:42 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Inara Luigas!

10:42 Inara Luigas

Aitäh! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus. Kogu sellest tänasest arutelust jääb mulje, justkui seda probleemi varem keegi ei oleks teadnudki. Ometi me ju tunnistame, et selle teemaga on korduvalt kokku puutunud väga paljud. Sa ise ka ütlesid, et kui sa käisid oma ema vaatamas, siis tema naaber oli sellises olukorras. Igal hooldusasutusel on olemas ka juhataja. Kas juhatajad, nähes kogu seda olukorda, on teinud ka varem Riigikogule, komisjonile või kellelegi teisele ettepaneku selle seaduse muutmiseks? Nemad ju peaksid neid seadusi läbi ja lõhki tundma.

10:43 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Põhiseaduskomisjonis me sel teemal ei rääkinud, aga ma loen õiguskantsleri ettepanekust Riigikogule ja tean tema meeskonnaliikmete sõnadest meie komisjoni istungitel, et tõepoolest, seni pole pöördutud. Rohkem kui 16 aasta jooksul, alates 14. detsembrist 2000, kui sotsiaalminister oma praeguseks kurikuulsa määrusega nr 79 välja tuli, ja hiljem, kui me oleme siin Riigikogus sotsiaalhoolekande seadust korduvalt menetlenud, ei ole keegi seda märganud. Loomulikult, juhatajad on olemas kõikidel hooldekodudel ja olen ka mina käinud väga paljude hooldekodude juhatajatega rääkimas. Aga see on natuke teine teema. Nad laiutavad käsi, et nii on, et seadusandja on loonud konkreetselt sellise erisuse. Võti on tegelikult meie käes. Aga me oleme olnud seni pimedad, kuni see pime mees meie silmi ei hakanud avama. Kuid see on laiem teema. Praegu me puudutame ainult ühte pisikest punkti sotsiaalhoolekande seadusest – kordan, § 47 lõiget 3 –, me tahame võtta sealt välja ainult ühe sõna – "hoolekandeadutuses". Ma rõhutan, õiguskantsleri ettepanek on ainult üks sõna välja võtta. Me ei puuduta praegu seda kohutavat olukorda, mis valitseb Eesti hooldekodudes. See on palju laiem ja olulisem teema. Praegu käib jutt ühest sõnast.

10:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

10:45 Mart Helme

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud ettekandja, ma haaran kinni sellest sinu ütlusest, et see on laiem teema, ja venitan selle teema veel laiemaks. Teatavasti on meie dekadentlik ja degenererev lääne ühiskond tervikuna hirmus mures sellise teema pärast nagu inimõigused. Me oleme siin selles saalis ka ju inimõigustest rääkinud, küll soolises kontekstis, küll seksuaalvähemuste kontekstis, küll rahvusvähemuste kontekstis ja küll rassiliste vähemuste kontekstis. Aga mis sa arvad, kas sellest kõigest olulisem ei peaks olema siiski inimõigus väärilt vananeda, väärilt surra, isegi kui sa oled dementne?

10:46 Peeter Ernits

Aitäh küsimuse eest! Tegelikult on sellest rääkinud õiguskantsler ja tema ametkond ning ka Olari Koppel meie komisjonis. Tõesti solvab inimväarikust raskelt kas või see väike asi, kui sul on maakeeles öeldes pissihäda ja sul on raskusi kempsu minekuga, aga sa pead ootama rulaatorit, sest võib-olla teisel on samal ajal ka sama häda. Niikuinii on põiepidamatus hooldekodus tavaline asi ja mähkmeid kulub seal

palju. Samas on õiguskantsleri ametkond kontrollkäike teinud ja näinud, et ka mähkmete pealt hoitakse kokku ja nende eest tuleb inimesel endal maksta. Kui sa oled hooldekodus, siis sa maksad kümme korda rohkem kui kodus olles. Nii et küsimus on õige ja loomulikult on see minu meelest põhiline.

10:47 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud ettekandja, teile rohkem küsimusi ei ole. Kolmandaks ettekandeks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Helmen Küti. Palun!

10:47 Helmen Kütt

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Sotsiaalkomisjon arutas neljapäeval, 26. oktoobril õiguskantsleri pöördumist. Osalesid õiguskantsler Ülle Madise, õiguskantsleri asetäitja-nõunik Olari Koppel, õiguskantsleri nõunik Kristi Ploom, Sotsiaalministeeriumi hoolekande osakonna juhataja Häli Tarum ja nõunik Raimo Saadi.

Ülle Madise tutvustas ettepanekut, mis tuleneb sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõike 3 vastuolust põhiseadusega. Probleem on selles, et hooldekodus elav inimene ei saa riigi soodustusega kõiki neid abivahendeid, mida on võimalik saada kodus elaval abivajajal. Sellest tulenenud arutelu põhjal toimus meil väga pikk küsimuste ja vastuste voor. Esitati küsimusi selle kohta, milline on abivahendite loetelu ja kas seal on aja jooksul muudatusi tehtud. Küsiti ka mitmete hooldekodude rahastamise kohta ja seda, mida sisaldab kohamaks.

Raimo Saadi tõi välja, et kui näiteks ministeerium on kehtestanud õendusabiteenuse osutajale väga spetsiifilised nõuded ja kohustused, näiteks kolm ratastooli 20 voodikoha kohta jpm, siis eakate hooldekodus selliseid nõudeid ei ole. Eakate hooldekodu kohamaksud on üle Eesti väga erinevad ja ka teenused, mida selle kohamaksu eest saadakse, on väga erinevad. Ehk mõnes asutuses saab kohamaksu eest mähkmeid, mõnes kohas mitte, sest nagu me teame, perekonnaseaduse järgi on lastel ja lastelastel oma eakate pereliikmete ülalpidamise kohustus. See tähendab, et kui ei suudeta seda kodus teha, siis kehtib see kohustus hooldekodu koha eest tasumisel. Omasteta isikute puhul on see kohustus omavalitsustel. Väga paljud omavalitsused üle Eesti maksavad siiski ka seda osa, mille valla- või linnavalitsus on määranud laste kohustuseks, ja toetavad neid osaliselt. Selles mõttes on Eestis pilt väga erinev.

Meie keskendusime oma küsimuste vóorus siiski ka sellele, kas näiteks voodi hooldekodus on abivahend. On ju selge, et isegi kui ei ole selliseid tingimusi kehtestatud, ei ole reaalne avada hooldekodu ilma ühegi voodita, nii et on vaid neli seina. Tõsi, komisjonis seda ei arutatud, sest siis ei olnud see hooldekodude ja kohamaksude teema nii aktuaalne. Kui te kuulasite eile arutelu aasta algusest toimunud hooldekodu kohamaksude tõusu üle, siis teate, et leiti, et hooldekodus võib olla tavaline voodi, aga kui inimese tervislik seisund ikkagi halveneb ja ta vajab väga spetsiifilist voodit, siis peaks hooldekodus elaval inimesel olema võimalus saada ka see spetsiifiline voodi abivahendina ja selle eest makstakse omaosalust.

Sotsiaalkomisjon oma teisel istungil, mis toimus 6. novembril, jätkas arutelu. Tol korral osalesid meil Sotsiaalministeeriumi sotsiaalala asekanter Rait Kuuse ja hoolekande osakonna nõunik Raimo Saadi. Seal esitati väga palju küsimusi selle kohta, kas tõepoolest ei ole hooldekodus elades võimalik esitada taotlust ja saada individuaalset abivahendit, kui see on ikkagi vajalik. Rait Kuuse sõnas, et sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõige 3 võimaldab individuaalse abivahendi tasu ülevõtmist taotleja ka siis, kui elatakse hoolekandeaasutuses. Kehtiv seadus võimaldab abivahendit kompenseerida, kui inimene seda vajab, sarnastel alustel nagu tavakodanike puhul, kes ei ela hooldekodus, kuid küll on siiski vaja esitada taotlus.

Sotsiaalkomisjonis esitati palju küsimusi ka selle kohta, milline kulu see on riigieelarvele ja mida see endaga kaasa toob. Sotsiaalministeeriumi ametnike vastus oli, et seda on vaja analüüsida. Nad ei saa väita, et see kulu on väike, aga vaatamata sellele on vaja siiski see ebakõla likvideerida.

Sellest tulenevalt otsustati 6. novembri sotsiaalkomisjoni istungil toetada õiguskantsleri ettepanekut viia sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõige 3 põhiseadusega kooskõlla (see oli konsensuslik otsus) ja määrata ettekandjaks komisjoni esimees Helmen Kütt, täna teie ees kõneleja (ka see oli konsensuslik otsus). Ettepanekuid toetasid Liina Kersna, Monika Haukanõmm, Dmitri Dmitrijev, Jüri Jaanson, Marika Tuus-Laul, Maris Lauri, Tiina Kangro, Viktor Vassiljev ja teie ees kõneleja. Need olid arutelud, mis toimusid kahel sotsiaalkomisjoni istungil. Kindlasti sotsiaalkomisjon selle teema arutelu jätkab, see puudutab ka hooldekodude temaatikat, sest me oleme nendes komisjoniga ka käinud. Veel kord, kuna

hooldekodude omandivormid on väga erinevad, on erahooldekodusid ja on väga palju neid asutusi, mille kohalikud omavalitsused on oma inimeste tarbeks loonud, siis see tõepoolest ei ole olnud komisjonis niimoodi arutelul. Aga ma ütlen, et võib-olla on neid pöördumisi ka sellepärast nii vähe olnud, et kohalikud omavalitsused oma inimeste eest hoolitsevad, nad üritavad neid abivahendeid muretseda, täpselt sama teevad lähedased. Aitäh!

10:53 Aseesimees Enn Eesmaa

Küsimuste vooru avab Heimar Lenk.

10:53 Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud esineja! Mul on kahe poolega küsimus. Esiteks, kas komisjonis tuli jutuks ka see, et üldjuhul on hooldekodud alarahastatud, olgu nad ükskõik mis omandis? Teiseks, vangid ei saa olla valla otsustada ja ülal pidada. Kas nemad võivad siis lamatiste tõttu mädaneda jne? Miks me nemad välja jätsime, kui oht on ühesugune kõigile?

10:54 Helmen Kütt

Suur aitäh küsimuse eest! Sotsiaalkomisjonis oli meil kõne all küll see teema, et hooldekodudes – kui me ei räägi riiklikest erihoolekandeesutustest, vaid hooldekodudest, kus kohalik omavalitsus või eraettevõtja teenust pakub – tegelikult maksavad kulud kinni lähedased, pluss läheb nende katteks selle inimese enda pension ja osaleb ka omavalitsus, eriti omasteta isikute korral. See, milline on eri hooldekodudes kohatasu, ja see, kui suur on see tasu võrreldes ka pensioni suurusega, oli jutuks, aga mitte abivahendite kontekstis. Mis puudutab vanglaid, siis vanglas olevaid inimesi ei pea ülal pidama ka lähedased mitte. Seda finantseeritakse riigieelarvest ja sellest tulenevalt on siin ka see erisus. See, mida inimestel seal vaja on, neile ka tagatakse.

10:54 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

10:54 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Väga auväärne ettekandja! Mitmed ettekandjad märkisid siin seda, et inimesi on koheldud ebavõrdselt, lähtuvalt sellest, kas nad elavad kodus või mitte. Kas teil tekkis komisjonis arutelu ka selle juhtumi üle, mida me mäletame paari kuu tagant, et ettevõtjad kasseerisid hoolekandevahendeid inimestele müües justkui põhjendamatult palju raha või teenisid ebaõiglast kasumit? Kas selline situatsioon võis olla ka siin, et inimeste käest tegelikult kasseeriti nende vahendite eest topelt, aga nad jäeti hätta?

10:55 Helmen Kütt

Aitäh! Sellist küsimust konkreetselt, mis puudutab ettevõtteid, kes abivahenditega tegelevad, topeltarvete esitamist inimestele, aga eelkõige haigekassale, meil komisjonis üles ei tõusnud. Tõsi, meil oli komisjonis arutelul see teema, et kui keegi avab hooldekodu, kus on n-õ vaid neli seina, siis pärast seaduse muutmist on inimesel, kes sinna elama läheb, õigus kõik vajalikud vahendid saada riigi toel. Kui tegemist on eraettevõtjaga, siis tekib kahtlemata küsimus, mida siis sisaldab see kohamaks, mida selle eest rahastatakse. Nagu ma ka ütlesin, omavalitsuste pakutav teenus ja kohamaks on väga erinevad. On kohti, kus on kehtestatud alammäär, mida maksab see, kellel ei ole üldse abivahendeid vaja, ei mähkmeid ega midagi. Kui tekib vajadus ravimite järele, ka retseptiravimite ja mähkmete järele, siis on võimalus, et need muretseb hooldekodu, kuid nende maksumus lisandub siis kohamaksule. Ehk tasu on personaliseeritud: kellel on neid abivahendeid vaja, selle kohatasule lisandub nende maksumus, kellel ei ole vaja, see maksab baassumma. On ka kohti, kus hooldekodu kohamaksu sisse on juba arvestatud teatud arv mähkmeid ja retseptiravimite maksumus ning seal on veel teatud loetelu. See on väga-väga lai maailm. Aga ma ei ole seda meelt, et öelda, nagu kõik hooldekodud, mis Eesti riigis on, ja omavalitsused, kes seda teenust pakuvad, ei pakuks nende võimalustele vastavat teenust. See, et hooldekodu kohamaks peaks olema lahti kirjutatud, see, millest ta koosneb, on selge. Seda tõepoolest meil komisjonis jutuks ei olnud.

Aga eile tuli kõne alla hooldekodu kohamaksu tõus 1. jaanuarist. Üle Eesti tõusevad hooldekodudes

kohamaksud. Me teame, et pensionid tõusevad 1. aprillist, aga kohamaksud tõusevad 1. jaanuarist. Mõned tõusud on päris suured, mitmesaja- või vähemalt sajaeurosed või ka viiekümneeurosed. Täiesti põhjendatud on, et omaksed, aga ka need omavalitsused, kes ostavad seda teenust teisest hooldekodust – kõigil ei pruugi olla selle teenuse pakkumise asutust –, ja eriti omavalitsused, kes maksavad omasteta isikute eest, tunnevad huvi kalkulatsioonide vastu, millest see kohamaks koosneb. On selge, et ka need inimesed, kes töötavad hooldekodudes, vajavad palgatõusu, sest see on väga raske töö. Aga see kõik peab olema selge.

Nii et oli selline arutelu. Ka see teema oli kõne all, et kui kõik abivahendid oleksid võrdselt saadavad, siis mida see tähendab riigieelarvele. Ma isiklikult arvan, et kodus ja hooldekodus elavad inimesed peaksid tõepoolest olema selles mõttes võrdsed. Loetelu, milliseid abivahendeid on võimalik kodus elaval inimesel taotleda, peaks olema täpselt samasugune kui see loetelu, milliseid abivahendeid saab taotleda hooldekodus elav inimene. Aga selge peab olema ka see – see oli komisjonis arutelu all –, kas peaks kehtestama näiteks avatavale hooldekodule teatud loetelu, mis seal kõik peaks olema olemas. Selle kohta oli Õiguskantsleri Kantselei nõunike arvamus, et see võib tekitada olukorra, kus mõni hooldekodu paneb ukse kinni või ei teki uusi hooldekodusid, sest nad ei suuda seda kõike tagada. Me teame, et praegu on järjekorrad ja demograafilise situatsiooni tõttu eakate arv kasvab. See, kui kohtade puudus on, on ka väga halb.

10:59 Aseesimees Enn Eesmaa

Peeter Ernits.

10:59 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma küsin sinult kui kogunud sotsiaaltöötajalt küsimuse, mida ma põhiseaduskomisjonis küsisin ministeeriumi esindajalt, aga vastust ei saanud. Kuigi omandivormid on erinevad ja kohatasude sisu on erinev, kui palju sinu hinnangul riik tegelikult selle ebavõrdsuse kehtestamisega rohkem kui 16 aasta jooksul kõigis nendes sadades hooldekodudes on raha kokku hoidnud mähkmete, rulaatorite, lamatisvastaste patjade jne pealt? Kas sa oskad pakkuda, kui palju miljoneid me oleme selle pealt kokku hoidnud?

10:59 Helmen Kütt

Aitäh selle küsimuse eest! Ma tahaksin loota ja arvan, et kuna eakate hoolekanne on omavalitsuse kohustus, siis väga paljud abivahendid on hankinud omavalitsus või lähedased, sest meie perekonnaseadusest tulenevalt, nagu ma ütlesin, on lastel ja lastelastel selline kohustus. Kui hea küsija tahab teada minu isiklikku seisukohta, siis ma olen täna natuke raskes olukorras, kuna ma olen komisjoni ettekandja. Tõepoolest, komisjonis seda ei arutatud, aga ma kasutan juhust ja ütlen, et minu arvates on ka ebavõrdne kohtlemine ja on küsitav see, et perekonnaseaduse järgi on lastel ja lastelastel kohustus oma eakatele pereliikmetele hoolekannet pakkuda ja seda tasustada, aga nende puhul, kellel ei ole lähedasi, võtab selle kohustuse üle riik. Mulle väga meeldib Soome mudel, kus see on riigi ja omavalitsuse kohustus. Ega Soomes lapsed ja lapselapsed oma lähedasi sellepärast vähem ei armasta. Küsimus on lihtsalt võimalustes, kas Eesti riigil on need võimalused olemas või mitte. Täna neid võimalusi ei ole. Aga selle vastuolu, mis praegu on abivahendite asjus, me selle muudatusega kindlasti likvideerime ja on võimalus neid abivahendeid taotleda. Nagu te näete, see Daisy-pleier on väga spetsiifiline abivahend. Ma tean, et on hooldekodusid, kus see on lahendatud praeguste infotehnoloogiliste vahenditega ehk on, nagu öeldakse, vana *laptop*, kuhu on lood peale salvestatud ja sinna vajutades saab seda kõike kuulata. See on väga spetsiifiline. Ju see oli ka põhjus, miks see nüüd esile tõusis, sest mähkmed, lamatisest ärahoidmise padjad ja kõik muu selline on väga paljudes hooldekodudes olemas, on olemas rulaatorid, tugikärud, ratastoolid. Kui need on väga spetsiifilised, siis tegelikult on ka praegu hooldekodus elaval inimesel võimalik neid tellida. Aga oluline on, et oleks selgus ja asi oleks ühtemoodi mõistetav. Ma tahan väga tänada – sotsiaalkomisjon jõudis sellele järeldusele – õiguskantslerit selle teema väljatoomise eest. Võin väita, et aastal 2014 toonane õiguskantsler Indrek Teder, mitte küll nii spetsiifiliselt, aga analüüsid erinevaid võimalusi, ka selle probleemi esitas. Tollal, 2014. aastal võttis Sotsiaalministeerium ette selle, et pikendada seda loetelu ehk määruses kirjas olevate abivahendite hulka. Seda ka 2016 pikendati.

11:02 Aseesimees Enn Eesmaa

Mart Helme.

11:02 Mart Helme

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Väga austatud ettekandja! See on meie ühiskonnas kasvava tähtsusega probleem, nagu te osutasite. Aga ma toon siia ühe teise teema juurde. Kui meil on olemas kõik need vahendid, mida on vaja nende abitude inimeste hooldamiseks, siis kõige rohkem on sinna vaja inimest juurde. Meie erakonna kohalike valimiste programmis oli ettepanek hakata maksma omastele, kes hooldavad oma abitud vanemaid või ka puudega lapsi, miinimumpalka, mis tagaks neile ka haigekassakindlustuse. Ma arvan, et see oleks leevendus. Ma ei ütle, et see oleks väljapääs, aga see oleks selles olukorras leevendus. Me näeme ju praegu ka seda, et kui sanitaril on valida, kas ta töötab väikese palga eest Eesti hooldekodus või läheb ära Soome, siis tihtipeale valitakse Soome ja Eestis jääb see töö tegemata. Kas teie toetaksite meie ettepanekut?

11:03 Helmen Kütt

Aitäh selle küsimuse eest! Ma loodan, et lugupeetud saal annab mulle andeks, sest ma peaks lühidalt vastama, et komisjonis seda ei arutatud, aga kui ma juba siin puldis olen ja saan öelda oma isikliku arvamuse, mida te küsisite, siis ma ei taha hakata tooma selliseid näited, et tegelikult meil on üle Eesti omastehooldajaid, kellele makstakse erinevaid toetusi. See on omavalitsuste otsustada, kui suur see toetus on. Ma arvan, et see mõte, kui riik maksab formaalse ehk vormistatud hooldaja haigekassakindlustuse eest ja ka sotsiaalmaksu alampalga alusel, mis on teinekord suurem kui see toetus, mida omastehooldaja saab, siis on omavalitsusel võimalik rahaliste vahendite olemasolu korral seda raha maksta. Ta võiks seda teha, kui pidada silmas sügava või raske puudega inimesi. Inimeste hooldusvajadus on erinev. Kui me hakkasime juba valimisprogrammides rääkima, siis ma võin öelda, et Viljandis kandideerides oli ka sotsiaaldemokraatidel kirjas see, et sügava puudega laste vanematele – kuskilt tuleb alustada – makstakse suuremat hooldustoetust. Nii et ma igal juhul toetan seda.

11:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Aitäh, lugupeetud ettekandja!

11:04 Helmen Kütt

Mina tänan teid ja veel kord õiguskantslerit tehtud ettepaneku eest! Ootame kiiret lahendust! Aitäh!

11:04 Aseesimees Enn Eesmaa

Nüüd avan läbirääkimised kõigile soovijaile. Seda soovi ma ei näe. Kas lugupeetud õiguskantsler tahab veel sõna võtta? Ka seda soovi ma ei näe. Meid ootab ees, nagu istungi alguses juba juttu oli, hääletus. Kutsume nüüd kolleegid tuppä.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele küsimuse, kes on õiguskantsleri ettepaneku poolt. Igaks juhuks tuletan meelde ka küsimuse. Õiguskantsleri ettepanek oli sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõige 3 Eesti Vabariigi põhiseadusega kooskõlla viia. Nüüd hääletame. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepanekut toetas 78 rahvasaadikut, vastuolijaid ega erapooletuks jäänuid ei olnud. Kuna Riigikogu toetas õiguskantsleri ettepanekut, teen Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 152 alusel sotsiaalkomisjonile ülesandeks algatada eelnõu sotsiaalhoolekande seaduse § 47 lõike 3 Eesti Vabariigi põhiseadusega kooskõlla viimiseks. Esimese päevakorrapunkti arutelu on lõpetatud.

2. 11:08 Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksu Nõukogu liikme nimetamine" eelnõu (529 OE) esimene lugemine

11:08 Aseesimees Enn Eesmaa

Teine päevakorrapunkt on rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksu Nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 529 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Mihhail Stalnuhhini!

11:09 Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Selle otsuse eelnõu algatas rahanduskomisjon peale seda, kui laekus kolleeg Mart Helme avaldus selle kohta, et ta tahaks lahkuda Hasartmängumaksu Nõukogust. Otsuse algatamise kohta võttis komisjon vastu 24. oktoobril. Siis pandi paika ka muudatusettepanekute esitamise tähtaeg, sest säärase asjade puhul tehakse see otsus enne esimest lugemist. 3. novembriks, millal tähtaeg kukkus, ühtegi muudatusettepanekut ei olnud laekunud. 6. novembril me arutasime veel kord seda küsimust ja konsensuslikult sai vastu võetud otsus teha Riigikogu juhatusel ettepanek saata eelnõu päevakorda tänaseks, 14. novembriks ja panna lõpphääletusele. Ettekandjaks määrati komisjoni esimees. Eelnõu sisu on väga lihtne: Mart Helme asemel saab nõukogu liikmeks Riigikogu liige Lauri Luik. Aitäh!

11:10 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Neid ei ole. Aitäh, austatud ettekandja! Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised neid tegelikult avamata. Eelnõu 529 kohta, nagu kuulsite, muudatusettepanekuid ei esitatud, seetõttu võime minna lõpphääletuse juurde. Kas oleme valmis hääletama?

Panen hääletusele rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksu Nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 529. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 63 rahvasaadikut, vastu ei hääletanud keegi ja ka erapooletuks ei jäänud keegi. Rahanduskomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Hasartmängumaksu Nõukogu liikme nimetamine" eelnõu 529 on otsusena vastu võetud.

3. 11:12 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmise" eelnõu (531 OE) esimene lugemine

11:12 Aseesimees Enn Eesmaa

Kolmas päevakorrapunkt: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmise" eelnõu 531 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti Riigikogu liikme Liisa Oviiri!

11:12 Liisa Oviir

Vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 90 lõike 1 punktile 2 esitab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmise eelnõu. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon soovib nimetada riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks moodustatud Riigikogu probleemkomisjoni liikmeks Ivari Padari asemel senise asendusliikme Tanel Talve ja nimetada komisjoni asendusliikmeks Tanel Talve asemel Liisa Oviiri. Eelnõu esitamine on tingitud asjaolust, et Ivari Padar Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonist siirdub Euroopa Parlamendi ning see tingib vajaduse töökorraldust ja komisjoni koosseisu muuta. Aitäh!

11:13 Aseesimees Enn Eesmaa

Kas ettekandjale on küsimusi? Neid ei ole. Kutsun ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi.

11:14 Marko Pomerants

Tere päevast! Päevakohaselt on nii, et leitnant räägib ja seersant kuulab. Nagu te aru saate, on see eelnõu tingitud sotside manöövritest. Põhiseaduskomisjon on teinud ettepaneku manöövrid heaks kiita ja panna eelnõu täna lõpphääletusele, nii et inimesed saaksid oma õigetele kohtadele. Aitäh!

11:14 Aseesimees Enn Eesmaa

Ka teile ei ole küsimusi. Avan läbirääkimised, kui on kõnesoove. Seda soovi ei ole. Eelnõu 531 kohta muudatusettepanekuid ei esitatud, seetõttu võime minna lõpphääletuse juurde.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmise" eelnõu 531. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Ettepaneku poolt hääletas 58 rahvasaadikut, erapooletuks jäi 4. Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigikogu probleemkomisjoni moodustamine riigireformi arengusuundade väljatöötamiseks" muutmise" eelnõu 531 on otsusena vastu võetud.

4. 11:16 Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (530 OE) esimene lugemine

11:16 Aseesimees Enn Eesmaa

Neljas päevakorrapunkt on Eesti Reformierakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 530 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti Riigikogu liikme Jürgen Ligi!

11:17 Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Mul on au esitleda teile Reformierakonna fraktsiooni eelnõu, milles nähakse ette suur muutus riigieelarve kontrolli erikomisjoni koosseisus. Seoses minu siirdumisega uutele jahimaadele, minu fraktsiooni tahtel, vabastan ma koha inimesele, kes ei ole lollidele ega laristajatele sugugi väiksem hirm, kui mina olin. Tema nimi on Aivar Sõerd. Palun teda siis austada ja armastada ning konsensuslikult toetada! Kindlasti paljastab ta pahategusid samasuguse järjekindlusega nagu mina, kui mitte öelda, et ta jätkab seda tegevust. Aga ühtlasi me otsustasime välja vahetada Tanel Talve ja tema asemele valisime Inara Luigase. Ei tahakski sel teemal rohkem peatuda. Palun eelnõu toetada! Aitäh!

11:18 Aseesimees Enn Eesmaa

Ettekandjale on vähemalt üks küsimus. Arto Aas.

11:18 Arto Aas

Teil oli komisjoni esimehena väga särav karjäär ja kindlasti hästi palju töövõite. Mida te ise tahaksite esile tuua, mis kõige paremini läks?

11:18 Jürgen Ligi

Aitäh! Võib-olla seda sära tahakski esile tuua. (Naer saalis.) Võib-olla te märkasite seda, aga ma võin kinnitada, et seal on väga raske isiklikult särada, kuna tegu on poliitiliselt tasakaalustatud komisjoniga, kus tuleb erakondlikke, kuidas öelda, erapoolikusi alati vaos hoida. Ma arvan, et selle poolest me ka särasime. Aga huvitav oli.

11:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Jaanus Marrandi.

11:19 Jaanus Marrandi

Täna! Mulle jäi natuke ebaselgeks teie väljend, et Tanel Talve asemel te valisite Inara Luigase. Kuidas see väljavalimine ikkagi päriselt välja nägi? Äkki te natuke kirjeldaksite seda asja? Minu arust see valimine päriselt nii ei käi.

11:19 Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei tahaks sellel peatuda, aga kui te ikkagi võrdlete Tanel Talvet ja Inara Luigast, siis te saate aru. (Kahin saalis.)

11:19 Aseesimees Enn Eesmaa

Mihhail Stalnuhhin.

11:19 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sa rääkisid oma saavutustest ja paljastasid seal midagi või kedagi, ma ei tea. Äkki räägid meile ka – saal on uudishimulikke inimesi täis – mõne paljastuse?

11:20 Jürgen Ligi

Aitäh! Tegelikult ma arvan, et paljastused on kõik isegi lindis. Ma parem sel teemal pikemalt ei peatuks. Kui te olete esmaspäeviti kell 1 meie avalikud istungid maha maganud, siis vaadake järele ja te saate palju rohkem vastuseid, kui siia minu omasse praegu mahuks.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Märt Sults.

11:20 Märt Sults

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kas valimisel ka bikiinivoor oli?

11:20 Jürgen Ligi

Aitäh! Ma isegi ei saanud küsimusest aru.

11:20 Aseesimees Enn Eesmaa

Mina sain, aga see ei olnud õige küsimus. Jüri Jaanson, palun!

11:20 Jüri Jaanson

Aitäh! Austatud ettekandja! Mainisite, et siirdute uutele jahimaadele. Kas vanadel jahimaadel said ulukid otsa?

11:20 Jürgen Ligi

Hea küsimus. Ei saanud. Aga inimene ei suuda kahes suunas liikuda ja Aivar on valmis seda jahti minu asemel jätkama.

11:21 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem küsimusi ei ole. See oli ere näide selle kohta, kuidas mõnevõrra rutiinsest tegevusest võib saada isikupärane. Palun, Marko Pomerants, juhtivkomisjoni ettekandja!

11:21 Marko Pomerants

Eks Reformierakonna fraktsioonis siis otsustatakse, kas ollakse väike- või suurulukid, aga fakt on see, et toimuvad kahed manöövrid. Nii nagu Jürgen Ligi kirjeldas, tema asemele nimetatakse Aivar Sõerd riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmeks ja tekkis muudatusettepanek määrata Tanel Talve asemele Inara Luigas. See tuli juba asja käigus, algul seda ei olnud, aga meie oleme selle ettepaneku heaks kiitnud ja nüüd on ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele. Aitäh!

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Märt Sults tahab küsida.

11:22 Märt Sults

Aitäh, hea eesistuja! Hea ettekandja! Kas härra Jürgen Ligi ka oma taandamisest midagi rääkis või mingi põhjenduse tõi?

11:22 Marko Pomerants

Jaa, Jürgen Ligist on saanud vahepeal Reformierakonna fraktsiooni esimees. Nii nagu Eestile on kombeks, korraga üks president, üks fraktsiooni esimees ja üks erikomisjoni liige. Selliseid asju me teeme siin iga päev. Tegelikult ei ole üldse tegemist rutiinist väljas oleva asjaga, äri nagu iga päev.

11:22 Aseesimees Enn Eesmaa

Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekandjale! Avan fraktsioonide esindajate läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Eelnõu 530 kohta on esitatud üks muudatusettepanek. Vaatame selle muudatusettepaneku läbi. Esimese ja ühtlasi ainsa muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni otsus on arvestada seda täielikult. Sellega on eelnõu 530 kohta esitatud muudatusettepanek läbi vaadatud ja hetke pärast panen eelnõu hääletusele. Kas Riigikogu on valmis hääletama?

Panen hääletusele Eesti Reformierakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu 530. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Otsuse eelnõu toetas 58 rahvasaadikut, erapooletuks jäi 1. Eesti Reformierakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu 530 on otsusena vastu võetud.

5. 11:25 Haldusmenetluse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (497 SE) teine lugemine

11:25 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane viies päevakorrapunkt: Vabariigi Valitsuse algatatud haldusmenetluse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 497 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi!

11:25 Marko Pomerants

Tere päevast! Nii nagu meie eesistuja ütles, tegemist on haldusmenetluse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 497 teise lugemisega. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks muudatusettepanekuid ei laekunud, kuid see ei tähenda, et me muudatusettepanekuid ei teinud. Me formuleerisime need muudatusettepanekud komisjoni enda nimel.

Esimene muudatusettepanek puudutab eelnõu § 1 punkti 2. Meie ettepanek on see eelnõust välja jätta, nii et jääks kehtima § 14 lõike 3 punkti 4 seesama tekst, mis praegu seaduses on. Me võtsime muudatusettepanekute esitamise aegu uuesti ühendust võimalike partneritega ja Riigikohus reageeris sellele, lähtudes nende igapäevasest praktikast. See puudutab sellist olukorda, kus menetlusosalisel puudub aadress ja e-posti aadressi kohta puuduvad andmed. Kuidas siis kättetoimetamine teoks teha? Teatavasti on sellistel juhtudel võimalik kasutada üleriigilise levikuga ajalehte või seaduses sätestatud juhtudel ka ametlikke väljaandeid. Aga et veelgi täpsemaks minna, on ettepanek, et dokument loetakse kättetoimetatuks ajalehes või Ametlikes Teadaannetes avaldamisega ka sel juhul, kui füüsiline isik ei kinnita elektrooniliselt edastatud dokumendi kättesaamist. Ta on küll oma e-posti aadressi andnud, aga ei kinnita, et on dokumendi kätte saanud. Juriidilistelt isikutelt seda kinnitust ei eeldatagi. Nemad on teada andnud, et nende OÜ-d ja AS-id on kõik selle maja sellesse korterisse registreeritud, ja kui kiri sellele aadressile läheb, siis loetakse see kättesaaduks. Füüsilise isiku puhul sellist eeldust ei ole.

Täpsustuse mõttes on tehtud muudatusettepanek nr 2, mis puudutab seaduse § 31 lõike 1 punkti 2. Ettepanek on neid kahte muudatusettepanekut toetada. Komisjon jõudis oma arutelu tulemusena konsensuslikult arusaamisele, et täna võiks arutelu siin suures saalis läbi viia ja teise lugemise lõpetada. Aitäh!

11:28 Aseesimees Enn Eesmaa

Teile on küsimusi. Külliki Kübarsepp, palun!

11:28 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja, palun tuletage mulle meelde! Kunagi oli tasuta allkirjade hulk ID-kaardi kasutajatel limiteeritud. Kas see endiselt kehtib? Kui see kehtib, siis kas see mõjutab ka selle eelnõu rakendamist?

11:29 Marko Pomerants

See ei olnud kuidagi arutelu all selle seaduseelnõu raames.

11:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Urve Tiidus!

11:29 Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Mul tekkis küsimus ajalehes avaldamise kohta, kui inimest ei saa kätte meiliga või mõnel muul elektroonilisel moel. Kas selle ajalehtedes avaldamise kohta kehtib ka mingi täpsem regulatsioon? Millised need on, mida peetakse loetavaks ja kättesaadavaks, mille abil saab kätte paremini kui meiliga?

11:29 Marko Pomerants

Praktikat ei ole jälginud, aga julgen nimetada, et vähemasti Postimees ja Eesti Päevaleht võiksid kvalifitseeruda.

11:29 Aseesimees Enn Eesmaa

Suur tänu ettekandjale! Teile rohkem küsimusi ei ole. Avan kõigi Riigikogu liikmete läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Eelnõu 497 kohta on esitatud kaks muudatusettepanekut, nagu äsja kuulsime. Vaatame need üheskoos üle. Esimese muudatusettepaneku on esitanud põhiseaduskomisjon, juhtivkomisjoni otsus on arvestada täielikult. Teise muudatusettepaneku on samuti esitanud põhiseaduskomisjon ja juhtivkomisjoni otsus on arvestada täielikult. Eelnõu 497 kohta esitatud muudatusettepanekud on läbi vaadatud ja juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 497 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

6. 11:30 Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (504 SE) esimene lugemine

11:30 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane kuues päevakorrapunkt on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse, Riigikogu valimise seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 504 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnepulti Riigikogu liikme Andres Herkeli.

11:31 Andres Herkel

Härra juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Tegemist on kindlasti meile kõigile, kõigile poliitikutele huvi pakkuva eelnõuga, kuna see puudutab valimiskampaania reegleid. Kui selle sisu hästi lühidalt kokku võtta, siis võib öelda, et see koosneb kolmest väga olulisest elemendist. Neist üks on ühe segadust külvava ja mittetoimiva piirangu mahavõtmine, see piirang on välireklaami täielik keeld nn aktiivse agitatsiooni perioodil. Me tahame selle keelu tühistada. Aga me pakume välja kaks piirangut, mis meie arvates võiksid toimida paremini ning on asjakohased. Esiteks, valimiskampaania kulutuste lagi. Teiseks, kihutustöö visuaalse vahendi (me leiame, et see on parem termin kui "välireklaam") pindala piirang. Need kolm eelnõus kajastuvat aspekti on omavahel seotud ja neid on korduvalt käsitletud nii siin Riigikogus kui ka väljaspool Riigikogu peetud diskussioonides. Nende küsimustega on tegelnud mitmed õiguskantslerid, Riigikohus jne.

Võib-olla ei ole nii oluline isegi peatuda sellel, mis olid need põhjused, miks Riigikogu 2005. aastal läks seda teed, et kehtestas välireklaami täieliku piirangu. Pigem tuleb kindlasti analüüsida seda, kuivõrd see piirang on vastanud oma algsetele eesmärkidele. Siin on eelnõu algatajad vägagi kriitilised. Samal ajal ei tahaks ma jätta oma ettekandes sugugi puudutamata ajaloolist aspekti. Leian, et see on väga oluline, sest ka selle eelnõu algses tekstis, millega kehtestati välireklaami täielik keeld, oli kirjas midagi sootuks

teistsugust.

Osutan sellelegi, et kogu see ajalooline ülevaade ja teemakäsitus sisaldub ka ühes magistritöös, nimelt Liisa Ojangu 2016. aastal tehtud töös "Ausa poliitilise konkurentsi tagamine poliitilise reklaami piiramise kaudu". Nii et ajaloolise ülevaate koostamisel olen ma lisaks oma mälule kasutanud põhiseaduskomisjoni sekretariaadi hoolsate inimeste abi ning ka mainitud tööd.

Kõigepealt, missugusel moel on see välireklaami keeld toiminud ning kuidas seda on käsitletud.

Esimene käsitus tekkis kohe pärast seaduse vastuvõtmist. Nimelt, 6. septembril 2005 esitas õiguskantsler Jõks Riigikogule ettekande ning tegi ettepaneku analüüsida välireklaami piiramise küsimust uuesti ja seda regulatsiooni muuta. Tema nägi selles täiskeelus õige mitme põhiõiguse riivet, ta rõhutas väljendusvabadusõigust, ettevõtlusvabadust, samuti erakonnapõhiõigust, valimisvabadust jne. See põhjalik ettekanne on olemas ja kõigile kättesaadav. Niiviisi õiguskantsler Jõks seda teemat siis käsitles.

Ka järgmine õiguskantsler, härra Teder tegi 9. juunil 2008 Riigikogule ettepaneku viia Euroopa Parlamendi valimise seaduse, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seaduse ja Riigikogu valimise seaduse need paragrahvid, mis käsitlevad välireklaami täielikku keeldu, põhiseadusega koosõlla. Toona leidis õiguskantsleri ettepanek Riigikogus toetust, esitati isegi vastav eelnõu. Kuid mis selle eelnõuga juhtus? Nagu sageli juhtub, see langes menetlusest välja koosseisu töö lõppemise tõttu ehk tööd selle eelnõuga ei viidud kunagi lõpule. Õiguskantsler Teder pöördus selles asjas ka Riigikohtu poole, kuid ei saavutanud seal päriselt edu. Riigikohus asus toona seisukohale (see otsus tuli 2010. aastal), et see, et üks piirang on ebatõhus, ei tee seda veel põhiseadusega vastuolus olevaks. Küll aga on tõusnud esile mitmeid individuaalseid probleeme. Nimelt, 2011. aastal jõudis Riigikohtusse ka Raivo Uukkiviga – ta oli vist Rae vallavanem – seotud vaidlus seoses individuaalsete reklaamide eest määratud trahviga. Üsna hiljuti oli see Artur Talviku autokaasus 2015. aasta valimiste asjus.

Halduskohtus sai see kaebus toetava seisukoha, et kandidaadi õigusi oli tõepoolest ebaproportsionaalselt piiratud. Ehk kui isegi on leitud, et üldine suure välireklaami keeld ei ole põhiseadusega täiel määral vastuolus, võib iga kandidaadi individuaalset õigust teha n-ö väikest reklaami isiklikel pindadel väikese raha eest siiski täiesti üheselt ja selgelt piirata.

Missugused olid need õilsad põhimõtted, millest välireklaami keeldu kehtestades väidetavalt lähtuti? Sooviti vähendada kampaaniakulusid, vähendada raha osakaalu poliitilise võimu saavutamisel, tagada kandidaatide suurem võrdsus, tagada sisulise poliitilise argumentatsiooni suurendamine valimiskampaania käigus jne. Need eesmärgid, peab ütleva, ei ole realiseerunud. On küll ja küll näiteid, et plakatite ülesriputamise aeg on nihkunud lihtsalt ettepoole ja kampaania on pikenenud, kampaaniakulud on järk-järgult kasvanud ning valimiskampaaniad on nihkunud ka teistesse meediakanalitesse. Nii et enamik nendest eesmärkidest ei ole realiseerunud. Sellele on tähelepanu juhtinud ka president Kersti Kaljulaid, kes on sedastanud, et kampaania on veninud pikemaks ja läinud ka järjest kallimaks ning plakati demoniseerimine olukorras, kus kogu muu reklaam on lubatud, on lihtsalt tobe. See keeld on oma aja ära elanud ega arvesta valija mõtlemisvõimet. Õieti on nendest eesmärkidest, mida piirangu kehtestamisel rõhutati, realiseerunud ilmselt ainult üks. See on avaliku ruumi vabastamine majasuurustest plakatitest. Siin aga tekib küsimus, kas sellest üksi piisab.

Nagu ma juba osutasin, 2005. aasta otsuse puhul tuleb rõhutada, et sellele eelnes üks eelnõu, mis võeti parema kompromissi ootuses tagasi, ning, veelgi enam, ka seesama eelnõu, millega piirang kehtestati, oli algul hoopis teistsugune. Seal ei olnud kirjas mitte välireklaami täielik keeld, vaid piirangud, sellised piirangud, mis on tegelikult väga sarnased praegu minu esitatavas eelnõus pakutuga.

Kõige esimese sellise eelnõu, seda mäletan ma väga hästi, esitas Isamaaliidu fraktsioon jaanuaris 2004. See oli üsna pika pealkirjaga: "Valimiseaduste ja rahvahääletuse seaduse muutmise seadus poliitilise reklaami ja kampaaniakulude piiramiseks". Jüri Adams aitas mul seda välja töötada. Seal oli terve rida aspekte, muu hulgas tehti seal siiani puuduva poliitilise reklaami mõiste defineerimise katse, visuaalse reklaami maht piirati 1 ruutmeetriga, reklaamiraha piirang valimisagitatsiooni ajal seati 4 miljoni krooni peale, nähti ette moodustada poliitikareklaami komisjon jne. Nagu ma ütlesin, see eelnõu võeti tagasi parema kompromissi lootuses. Märtsis 2005 algatasid Riigikogu liikmed Jarno Laur, Koit Prants, Ela Tomson ning ka praegu Riigikogus olevad Jaanus Marrandi ja Mart Nutt järgmise eelnõu, milles oli ette nähtud, et plakat või visuaalne info kandja peaks piirduma 1 ruutmeetriga. Seekord üritati defineerida poliitilise välireklaami mõistet ning nähti ette, et 60 päeva enne valimisi peaksid kohalike omavalitsuste volikogud määrama kindlaks need avalikud pinnad, kus ilma igasuguse tasuta saaksid need poliitilised jõud, kes valimistel osalevad, võrdse võimaluse visuaalset reklaami teha.

Sellega selle teema ajalugu ei piirdu. Edasi tuli Rahvaliidu eelnõu 2007. aastast, kus jällegi nähti ette reklaamikohtade kindlaksmääramine ja kampaaniakulude piirang, sedakorda oli juttu 10 miljonist kroonist, ja taas käis läbi see 1 ruutmeeter visuaalse reklaami suurusena. Rohelised, sotsiaaldemokraadid ja Rahvaliit esitasid 2009. aastal eelnõu, kus olid loetletud mitmed kulud, mida oleks tulnud lugeda valimiskampaania kulude piirangu alla kuuluvaks. Sedakorda seati see summa madalamale, 5 miljoni krooni peale. Ühesõnaga, neid aspekte on kõne alla võetud korduvalt ja korduvalt. Viimane selline katse oli sotsiaaldemokraatide 2014. aastal esitatud erakonnaseaduse täiendus, mis püüdis iga-aastaseid reklaamikulusid piirata 500 000 euroga.

Mitte ühelgi juhul (välja arvatud see üks eelnõu, mis koostati vastuseks Indrek Tederi pöördumisele) ei ole sellega kaasnevalt tulnud välja ettepanekuga välireklaami keeld tühistada. Aga üldiselt ei ole nende algatuste puhul ilmnenud seda kompleksi, et pöörduktakse 2005. aasta algse idee juurde, võetakse ebaoproportsionaalne välireklaami piirang maha, kuid kehtestatakse teised, leebemad piirangud. Sellega jõuab minu ülevaade enam-vähem lõpule. Vabaerakonna fraktsioon leidis viimast kohalike omavalitsuste valimise kampaaniat ja taas ilmnenud välireklaami lainet analüüsid, et kõige õigem on välja tulla eelnõuga, mis ühelt poolt tühistab välireklaami piirangu, aga teiselt poolt seab piirangud kampaaniakuludele ning visuaalse vahendi, plakati suurusele. Neid aspekte, mida on siin, nagu ma ütlesin, korduvalt ja korduvalt koos käsitletud, ongi otstarbekas koos käsitleda. Kui kusagil peaksid ringlema ideed, millest ma kuluarides olen kuulnud, et eelnõus ette pandust võiks toetada ainult välireklaami piirangut, siis see oleks kindlasti ühekülgne. Kõige otstarbekam on pöörduda tagasi selle idee juurde, mis mulle teadmata põhjustel – ma päris täpselt seda ei mäleta – 2005. aastal prügikasti visati ja kehtestati täielik välireklaami keeld, mille ebaotstarbekuses on Eesti ühiskond ilmselt nüüdseks veendunud ja mis muu hulgas kindlasti kahjustab ka vähema rahaga kampaaniat tegevate kandidaatide huve. Nendele võib see A4-suurune lendlehe tüüpi asi, mille nad kuhugi stendile tahavad välja panna, olla ainus kättesaadav vahend, millega inimesi teavitada sellest, et nad ka kandideerivad. Peale selle on kogu see keeld tekitanud väga suurt segadust Politsei- ja Piirivalveametis, kes peab plakateid, nende tükke ja jäänuseid otsima ning nende ülespanijaid tänavatel ja mujal avalikes kohtades jälitama, kuigi neil oleks pehmelt öeldes midagi palju targemat teha. Suur aitäh!

11:45 Aseesimees Enn Eesmaa

Avan küsimuste vooru. Tuletan meelde, et mõlemale ettekandjale on teil võimalik esitada kuni kaks küsimust. Valeri Korb.

11:45 Valeri Korb

Aitäh! Hea kolleeg! Mõnda mõtet teie eelnõust ma toetan, aga ma ise mõtlen sellest, et kümme päeva või kaks nädalat enne valimisi toimub ju eelhääletamine ja see sisuliselt tähendab, et valimised siis juba toimuvad. Te pakute, et igasugune visuaalne ja audiaalne valimiskihutustöö valimispäeval peaks olema keelatud. Mina mõtlen, et mis mõtet on teha seda tööd ühe öö jooksul. Kui valimised saavad läbi, siis võtame pärast rahulikult need paberid ja kõik, mis on kleebitud seinale või pandud veel kuhugi mujale, ühesõnaga, reklaamid maha. Ei ole vaja teha seda tööd nii kiiruga. Mis te mõtlete sellest?

11:46 Andres Herkel

Aitäh! See probleemiasetus ei ole uus. Kindlasti tuleb need asjad maha võtta ja reeglina nad ka võetakse pärast valimisi maha. Mulle tuleb meelde küll ja küll neid diskussioone. Tegelikult sellel viimasel päeval, n-ö päris valimispäeval on ju agitatsioonikeeld nii või teisiti, sõltumata sellest, kas välireklaam on keelatud või mitte. Seda on minu mäletamist mööda põhiseaduskomisjonis küll korduvalt ja korduvalt arutatud, kas see keeld on üldse otstarbekas. Tõepoolest, paljud inimesed eelhääletavad ja paljud e-hääletavad ning sellel ajal on ju erakonnad oma telkidega tänavatel ja teevad kampaaniat. Milleks siis see keeld peab sellel viimasel pühapäeval kehtima? Ma pean ütlema, et need arutelud on siia maani jõudnud lõpuks sellesse punkti, et see on traditsioon, mida lõhkuda ei ole otstarbekas, sest inimesed on siiski harjunud sellega, et viimasel päeval valimiskampaaniat enam ei tehta. Mingil moel säästab see ilmselt ka kandidaate, sest nad ei pea viimasel päeval enam meeletult ringi jooksuma. Ühesõnaga, siia maani on olnud niisugune käsitlus, et see viimane päev tuleks jätta siiski täielikult kampaaniavabaks. Aga ma olen nõus, et need piirid on hägustunud. Kui üldine seisukoht põhiseaduskomisjonis peaks kalduma sinna poole, et on aeg ka see keeld maha võtta, siis see ei ole kindlasti takistus kõigi muude positiivsete aspektide realiseerimiseks, mis meie eelnõus sisalduvad.

11:48 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa.

11:48 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja! Kahjuks ei olnud sa põhiseaduskomisjonis seda eelnõu tutvustamas ja seetõttu ei saanud me mitmele küsimusele vastust. Kõigepealt on mul küsimus terminite kohta. Sa kordagi enne ei maininud, alles nüüd vastates lõpuks mainisid kihutustööd, sa rääkisid kogu aeg välireklaamist ja kasutasid muid termineid. Miks see termin sisse tuuakse ja miks seda kuskil lahti ei räägita, mis see siis on? Teine põhimõtteline küsimus on ruutmeetri kohta. Ajalooline tagasivaade oli päris hea selles mõttes, et ilmselt selle ruutmeetri seadusesse tulek tuli sealt hästi välja. Komisjonis ütles meie nüüdseks endine kolleeg Ivari Padar, et ka tema on võib-olla selles süüdi, ehk ta põgenes siis Euroopasse. Aga mu küsimus on, miks valiti see 1 ruutmeeter, mis tegelikult reaalse eluga enam absoluutselt ei seonu, isegi bussiootepaviljonides on see pind 1,5–2 ruutmeetrit. Kui me paneme plakati kas või teeserva, siis see 1 ruutmeeter ei ole mingi näitaja. Tegelikult on võimalik kasutada varianti 10 x 1 või 100 x 1. Millest selline ruutmeetrilähenedamine?

11:49 Andres Herkel

Aitäh, härra Hallemaa! Ma arvan, et see ruutmeetrilähenedamine tuligi sellest, et esimeses eelnõus, kui see siin 2004. aasta jaanuaris algatati, me lähtusime ikkagi sellest arusaamast, et suure ostetud välireklaami aeg hakkab ka ilma kehtestatud keeluta läbi saama ja poliitilisele kultuurile on igati kasulik, kui see asendub sellega, et avalikel pindadel pannakse välja kõigile kättesaadavad plakatid, teated, kas või programmilised dokumendid. Selleks et neid väikeplakateid võrdsetel alustel üles panna, mitte kellelgi suuremat pinda kui üks ruutmeeter ilmselt vaja ei lähe. Nii et kandidaadi kanda jäävad võib-olla ainult trükikulud ja mitte midagi muud. Kui on mingi kaalutletud ettepanek seda suurust muuta, kas suurendada või võib-olla isegi vähendada, siis sellest kindlasti saab kõnelda. Päris tähelepanuväärne on siiski see, et kõigis eelnõudes, millele ma eespool osutasin, alates esimesest Isamaaliidu eelnõust, aga ka järgnevates, sh Rahvaliidu esitatud eelnõus, on jäädud selle 1 ruutmeetri juurde. Võib-olla on see lisaks kõigele muule lihtsalt ilus ümmargune suurus.

Mis puudutab seda valimiskihutustöö terminit, mida me kasutame, siis teie väide ei vasta tõele, sest ühe korra ma seda ettekandes siiski mainisin. Eks see vana harjumus ole sees, nagu ka eelnevate eelnõude ja kehtiva seaduse terminoloogia. Aga meie arvates on "kihutustöö" üks ilus eestikeelne sõna. Tõepoolest, me kasutame esimeses paragrahvis, kus me räägime kihutustöö piirangutest, sellist mõistet nagu valimiskampaanias kasutatava kihutustöö visuaalne vahend (plakat, elektrooniline ekraan ja muu taoline). Ma arvan, et on üsna üheselt mõistetav, mida sellega tahetakse öelda.

11:52 Aseesimees Enn Eesmaa

Tiit Terik.

11:52 Tiit Terik

Aitäh, härra eesistuja! Hea kolleeg! Ma jätkan mõnevõrra Hallemaa küsimust ja tulen ka selle 1 ruutmeetri juurde. Praeguseks on tegelikult välja kujunenud sellised mõistlikud formaadid (mainitud bussiootepaviljonid, 6 x 3) ja tundub, et see lähtub kainest talupojatarkusest. Eks nendele, kes üleelusuuruses plakateid panevad, annab hinnangu valija. Kuidas te suhtute sellisesse ideesse, mille on osa reklaamietteviõtjaid juba välja toonud, et kui seadusandja tõesti kehtestab selle 1-ruutmeetrise piirangu, siis nemad on võimelised suure pinna jagama väikeste liistude abil 16-ks kenaks 1-ruutmeetriseks pinnaks, kuhu on kõrvuti võimalik paigutada plakateid nii, et sellest moodustub ikkagi see üks ja ilus 6 x 3?

11:53 Andres Herkel

Aitäh! Kõigepealt, ma arvan, et on ülimalt vaieldav, kas sellisel juhul on tegemist 16 erineva kihutustöö visuaalse vahendiga. See jääb minu arvates ikkagi üheks vahendiks. Kui vaja, siis võib seda eelnõu tekstis ka täpsustada. Aga ma ei saa jätta tegemata märkust, et küll te olete fikseerunud nende bussiootepaviljonide ja nende makstud pindade külge. Käige ringi kas või Lääne-Euroopa riikides ja vaadake, mis seal valimiskampaania ajal toimub. Seal ei ole niisugust asja, et seda makstakse selle raha

eest, mida me riigieelarvest võtame (ka homsel riigieelarve teisel lugemisel on eelarves see summa sees), ja hakatakse ostma reklaamipindu, et sedakaudu ennast valijale maha müüa. See ei ole õige. Tuleb meelde, et Tõnu Kaljustel oli millalgi Facebookis üks päris tähelepanuväärne postitus, kus ta võrdles visuaalset reklaami vist Jordaanias ja Soomes. See on nagu öö ja päev. Meie kuulume pigem Soomega ühte kultuuripiirkonda. Tõepoolest, selle võib-olla võib siia eelnõusse veel täiendavalt sisse kirjutada, et omavalitsused annaksid neid pindu ja et need oleksid mõistlikult väikesed. See on minu meelest see, kuhu Eesti tulevikus peaks suunduma, kui me püsime areneva demokraatia ja kõigiti täisväärtusliku kultuurirahva rööbastel.

11:55 Aseesimees Enn Eesmaa

Palun, Krista Aru!

11:55 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud ettekandja! Seaduseelnõus on ka valimiskulutuste piirangu säte sisse toodud. Kas selle sätte ettevalmistamisel te ka vaatasite, analüüsisite ja hindasite tehtud valimiskulutuste ja saavutatud valimistulemuse vahelist seost? Milline see võiks olla? On teil sellest ülevaade?

11:55 Andres Herkel

Aitäh! Väga täpset ülevaadet mul siin käepärast muidugi ei ole, aga on ilmselge, et see seos on Eestis olnud ehmatavalt suur. Seos valimiskampaaniaks kulutatud raha ja valimistulemuse vahel on täiesti ja selgelt olemas. Mulle tuleb meelde üks uurimistö, mille tegi politoloog Allan Sikk ja mis tõestas – see oli rohkem kui kümme aastat tagasi, aga just sel ajal, kui hakati otsima seda lahendust ja ilmselt leiti väga vale lahendus –, et valimisteks kulutatud raha ja valimistulemuse korrelatsioon on Eestis väga suur. Mida veel tehti samal ajal, kui välireklaami piirang kehtestati? Samal ajal suurendati mitmekordselt erakondade rahastamist riigieelarvest. Ilmselge, et see aitas selle tendentsi süvenemisele ainult kaasa. Natuke siin oma saba kergitades võib öelda, et Vabaerakonna valimiskampaania 2015 on võib-olla üks silmapaistvamaid näiteid, mis on töötanud selle tendentsi vastu. Aga see ei anna mingit garantiid. Kui me mitte midagi ette ei võta, jätkub see tendents, et kampaaniakulude ja valimistulemuse vahel on väga tihe seos.

11:57 Aseesimees Enn Eesmaa

Külliki Kübarsepp, palun!

11:57 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea aseesimees! Hea ettekandja, sa tõid oma ettekandes välja arvukaid näiteid erinevate algatuste kohta, mida on soovitud ette võtta, et võimule pürgimise kulusid ja võimalusi n-ö optimeerida. Kas nendest on midagi ka vastu võetud ja realiseeritud, peale selle, et seati see kuine välireklaami kampaania piir?

11:57 Andres Herkel

Aitäh! Väga vähe on vastu võetud. Nagu ma olen juba korduvalt osutanud, kihutustööst, visuaalse vahendi suurusest ja kampaaniakulude laest on palju räägitud. Neid ettepanekuid on korduvalt ja korduvalt esitatud, kuid tagajärjetult. Siiski, üks asi tuleb meelde. See on see, et juba selles eelnõus, mille toonane Isamaaliidu fraktsioon 2004. aasta jaanuaris esitas, oli sees selline asi, mida nimetati poliitikareklaami komisjoniks. Ka Rahvaliidu mõni aasta hiljem esitatud eelnõus oli see minu meelest sees. Igal juhul idee millestki taolisest, mis on realiseerunud Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjonina, käis nendest esimestest eelnõudest läbi. Millalgi hiljem see ettepanek tõesti võeti vastu. Minu meelest on see komisjon toiminud kohati päris hästi ja tõhusalt, isegi üllatavalt hästi.

11:58 Aseesimees Enn Eesmaa

Helmut Hallemaa, teine küsimus.

11:58 Helmut Hallemaa

Aitäh, eesistuja! Hea ettekandja! See kihutustöö on teil siin terminina kolmes variandis: § 6¹ pealkirjas on ta kujul "valimiskampaania kihutustöö", lõikes 1 on "visuaalne ja audiaalne valimiskihutustöö" ning lõikes 2 "valimiskampaanias kasutatav kihutustöö visuaalne vahend". Tegelikult on see segadus terminitega, millele ma tahtsin tähelepanu juhtida, hästi suur. Minu küsimus on rahastamise kohta, millele ka hea kolleeg Krista Aru juba tähelepanu juhtis, aga minu küsimus on natuke teistsugune. Siin on kokku võetud kolm oma olemuselt täiesti erinevat valimist ehk kohaliku omavalitsuse volikogude valimised, Riigikogu valimised ja Euroopa Parlamendi valimised, kus juba ringkonnad on erinevad ning ka kandidaatide arv tohutult erinev. Te olete võtnud ja ühe lauaga löönud – 500 000. Miks just selliselt? Ühte potti on pandud ka erakonnad ja valimisliidud. Näiteks kohalikel valimistel kandideerivad erakonnad on üle-eestilised, st neil on üle-eestilised kulud, valimisliitudel on ainult konkreetsetes omavalitsustes kulud. Miks nad on siin ühesugused ja kas neid ikka saab võtta ühesugusena?

12:00 Andres Herkel

Aitäh! Kohe vastan sellele küsimusele. Aga ma siiski ei leia, et see on terminoloogiline segadus. Kui me räägime sellest, mida me oleme siiani teiste sõnadega kihutustööks nimetanud, siis on ilmselge, et see on audiaalne, visuaalne jne. Need täpsustused, ma arvan, mida siin ja seal, ühes või teises kohas kasutatakse, peaksid olema üheselt mõistetavad.

Nüüd sellest 500 000 eurost. Ma lugesin eespool ette ka n-ö ajaloo huvides, milliseid suurusjärke on varem kasutatud, kui on pandud piiranguid kas siis kampaaniakuludele või muule. Ma osutan siin ka erinevustele. See on kindlasti midagi, mida tuleks üheskoos arutada, milline tee on kõige otstarbekam. Näiteks ei olnud sotsiaaldemokraatide eelmise koosseisu ajal esitatud eelnõus juttu mitte kampaaniakuludest aktiivse agitatsiooni perioodil, vaid oli juttu reklaamikuludest, millele taheti seada piir kalendriaasta lõikes. Need on täiesti erinevalt kokkuloetavad asjad, kuid eesmärk on üks ja sama. Ma ei ole siin valmis ütleva, kumb on tegelikult mõistlikum ja efektiivsem. Nad kasutasid sedasama suurust, 500 000 eurot, mida meie siin pakume, kolmekuulise perioodi kohta, võttes kokku kõik kampaaniakulud, mitte ainult reklaamikulud. Eks ta mõnevõrra niisugune hinnanguline asi kindlasti ole. Seda võib öelda kõikide nende suuruste kohta, mida on pakutud.

Mis aga puudutab seda, et ühe ja sama suurusega mõõdetakse valimisliite ja erakondi, siis ei ole siinamaani küll tekkinud kahtlust selles, nagu mõnele valimisliidule oleks see 500 000 liiga kõrge. Ma võin selle küsimuse taga hoomata võib-olla seda mõttekäiku, et äkki peaks valimisliitudel ja kohalikel valimistel see piirnorm olema madalam. Ka seda võib põhimõtteliselt arutada, aga ma ei näe siin nii suurt probleemi.

Mis puudutab seda, et eelnõu käsitleb kohalikke valimisi, Riigikogu valimisi ja Euroopa Parlamendi valimisi koos, siis see on õige. Seda on ka varemalt niisuguste probleemide lahendamisel üldiselt nii tehtud. Ma arvan, et me ajame kogu selle asja liiga keeruliseks, kui me hakkame valimisliitudele, erakondadele, erinevatele valimistele ja võib-olla rahvahääletusele erinevaid kriteeriume seadma.

12:02 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

12:03 Jaak Madison

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea ettekandja! See eelnõu on sümpaatne ainult ühes punktis, mis puudutab seda välireklaami keelu lõpetamist. Selle keeluga on olnud probleeme valimistest valimistesse. Ka viimaste valimiste ajal oli väga suur probleem politseil, kes pidi subjektiivselt hindama, kas seda keeldu rikutakse või mitte. Häda on muidugi selles, et selle hea eesmärgi sisse on põimitud väga mitmeid teisi punkte, mis, ma kardan, enamuse heakskiitu siin saalis küll ei leia. Seega ma küsingi, kas te ei näe siin väikest vastuolu. Ühest küljest me tahame lõpetada mõttetut piiramist, s.o välireklaami keeldu, ajal, kui see reklaam läheb mujale, näiteks TV-sse, ja samal ajal tahame panna peale uue piirangu, milleks on välireklaamile kehtestatav 1 ruutmeetri piirang. Näiteks on bussipeatustes stendid, kus on plakatit ruumi 1,8 ruutmeetrit ja ka Vabaerakond ise tegi seal paar kuud tagasi kampaaniat. Kust see 1 ruutmeeter tuleb ja mismoodi te seda põhjendate? Kuidas vältida slikerdamist, et pannakse näiteks mitu plakatit kõrvuti?

12:04 Andres Herkel

Aitäh, austatud Jaak Madison! Sellele küsimusele vastamiseks pean ma ilmselt pöörduma tagasi nende eesmärkide juurde, mille saavutamiseks välireklaami piirang kehtestati. Toona oli juttu raha osakaalu vähendamisest poliitilise võimu saavutamisel, kampaaniakulude vähendamisest ja kandidaatide võrdsuse tagamisest. Lihtsalt see lahendus ei ole neid eesmärke täitnud, mis aga ei tähenda seda, et on olemas teised võimalikud piirangud ja lahendused, mis neid eesmärke täidaksid. Meie oleme seisukohal, et kampaaniakulude lagi ning visuaalse kihutustöö vahendi suurus võiksid need vahendid olla. Nagu ma oma võrdlemisi pikas ajaloolises ülevaates ja ettekandes ka osutasin, neid mõtteid on erinevate eelnõude kujul esitatud varemgi. Muu hulgas on teinud seda Rahvaliit ehk teie erakonna eelkäija, mistõttu me väga loodame ka EKRE toetusele selles aspektis, mis puudutab 1 ruutmeetri suuruseid plakateid, ja ehk ka lae kehtestamise asjus. Nagu ma eespool osutasin, me tahame mittetoimiva ja väga jäiga piirangu asendada leebematega ja leiame, et see on igati mõistlik. Seda enam, et kõik siin saalis esindatud poliitilised jõud, välja arvatud ainult Keskerakond ja Reformierakond, või vähemalt nende eelkäijad on niisuguseid lahendusi varemalt ka ise pakkunud.

12:06 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

12:06 Henn Põlluaas

Aitäh! Ilmselgelt ei kujuta ette ega saa aru sellest, kas selline visuaalne vahend on ka nähtav. Ruutmeetrine plakat ei ole nähtav. Aga ma tahan küsida hoopis selle 500 000 kohta, mis peaks teie ettepanekul olema valimiskampaania piir. Teil on siin öeldud, et erakond või üksikkandidaat ei tohi rohkem kulutada. Miks te ei ole pidanud vajalikuks kehtestada seda piirangut valimisliitudele? Millest selline vahetegemine on sisse tulnud?

12:06 Andres Herkel

Aitäh, härra Põlluaas! Kui 1-ruutmeetrine plakat ei oleks nähtav, siis ei oleks ka teie mulle praegu nähtav, aga te olete nähtav. (Naerab.) (Hüüe saalist.) Nii. Küsimuse teisele poolele, mis puudutab valimisliitude ja erakondade võimalikku eristumist selle lahenduse puhul, ma eespool vastasin. Stenogramm tuleb. Kui te ei olnud saalis, siis te saate sealt seda vastust näha.

12:07 Esimees Eiki Nestor

Barbi Pilvre, palun!

12:07 Barbi Pilvre

Aitäh! Iseenesest ma väga tervitan seda, et reklaamipiirangud lõdveneuvad, sest nende järgimine ja kontrollimine on tõesti väga ressursimahukas. Ressurss võiks kuluda mujale. Aga ma tahtsin küsida täpsustavalt. Te viitasite siin uuringule, mis selgitas, et reklaamikulude ja valimistulemuse vahel on seos. Kas need seosed on ka põhjuslikud? Võib-olla on niimoodi, et lihtsalt üks rikas erakond on olnud võimul ja kõike hästi teinud ning ta valitakse tagasi, st valimistulemus on hea selle tõttu, et töö on olnud hea, mitte et reklaami peale oleks väga palju raha läinud. Kas nendes uuringutes on näidatud põhjuslikke seoseid?

12:07 Andres Herkel

Aitäh, austatud küsija! Ma pean ütlema, et ilmselt tuleb süveneda sellesse Allan Siku artiklisse. Söandan küll arvata, et need seosed on põhjuslikud. Aga need ei ole absoluutsed. Tal ei tulnud välja ka see, et see korrelatsioon oleks 100%-line, minu meelest oli see 90%-line. Nii et võib-olla selle 10% piires tõepoolest mängivad kaasa muud aspektid, aga see korrelatsioon on ilmselgelt väga-väga suur. Kindlasti, nagu ma eespool osutasin, see, kui ka Riigikogus esindatud erakonnad saavad vastavalt mandaatide arvule rahalist toetust, ilmselgelt ju tsementeerib seda. Ma soovitaksin välja võtta andmed – võib-olla mõni politoloog teeb kunagi uurimuse ka selle kohta –, milline poliitiline jõud siin saalis kõige intensiivsemalt esitab eelnõusid, muudatusettepanekuid, teeb üldse niisugust saali- ja komisjonitööd, ja kas sellel on seos valimistulemusega.

12:09 Esimees Eiki Nestor

Tiit Terik, palun!

12:09 Tiit Terik

Aitäh, härra esimees! Hea kolleeg! Te soovite selle eelnõuga vähendada poliitilisele reklaamile kuluvaid summasid. Vaadates teie eelnõu juures toodud tabelit, näeme, et televisioonile kulutati 2015. aastal üle 1,3 miljoni, välireklaamile pisut üle 0,5 miljoni. Kas te ei leia, et kui piirama hakata, siis võiks alustada kõige kulukamatest artiklitest? Ehk mõttena võiks välja pakkuda selle, et ka telereklaam võiks olla piiratud, näiteks 5 või 10 sekundiga.

12:10 Andres Herkel

Aitäh! Ma arvan, et iseenesest on siin täiesti iva sees. See võiks olla see, et kõigile valimistel osalejatele – või vähemalt nendele, kes näiteks Riigikogu valimistel on välja pannud täisnimekirja – annab kas avalikõiguslik televisioon mingisuguse võrdse hulga ruumi oma ideede reklaami kaudu vahendamiseks või antakse seda võrdsena fikseeritult ka kommertskanalites, mida ju päriselt ei ole. Aga ma pean tegema ühe õienduse selle tabeli kohta, mis seletuskirjas sisaldub. Tabeli pealkiri on "Erakondade reklaamikulud aastal 2015". Tõepoolest, see oli valimiste aasta ja need kaks kuud, mis valimispäevale eelnesid, peaksid näitama, kui palju kulutati reklaamile televisioonis, raadios ja internetis, välireklaamile, reklaamile ajakirjanduses ja trükistele. Kui me aga mõtleme natukene selle situatsiooni peale, milles me olime, siis me ju kõik teame, et see välireklaam tehti enne aastavahetust ära. Ehk välireklaami osakaal peaks tegelikult olema tunduvalt suurem, aga aktiivse kampaania perioodil kehtis välireklaami keeld, järelikult seda siis õieti ei olnud, või oli seda ainult päris-päris jaanuari alguses. Nii et kui me võtaksime kõrvale 2014. aasta tabeli, siis need võrdlusarvud oleksid ilmselt oluliselt teistsugused.

12:11 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

12:11 Jüri Adams

Aitäh! Mulle on see termin "välireklaam" mitmeti ebasümpaatne. Juba sellepärast, et ta haakub minu mõtetes sellega, et ühes raamatus oli värvikas tegelane välipreester Katz, see tuleb pidevalt meelde. Teine küsimus on siin see, et mis on need vastandid, kas välireklaamile vastandub sisereklaam või vastandub välimittereklaam. On terve hulk nihukesi küsimusi. Aga meil on üks vaidlus, mis need asjad siis tegelikult erakondadele ja maksumaksjale maksma lähevad. Kas Riigikogu võiks teha mingi komisjoni, mille tulemusena me võiksime teada saada, et kui äsja oli näha väga suuri plakateid, nagu "Teised lubavad, meie teeme", või oma meeskonda kiitvaid plakateid, siis kui palju läks ühe sellise nädala aja pikkune üleval hoidmine erakonnale maksma?

12:12 Andres Herkel

Aitäh! Ma ei tea, kuidas see peaks välja nägema. Tõenäoliselt võiks esitada üleskutse, et järjest võttes siin reas ja siin reas jne kõik oma need summad avalikustaksid ja siis vaataksime need koos üle. Kindlasti oleks huvitav teada. Tõepoolest, miks mitte kollegiaalselt sellist informatsiooni jagada. Aga kui seda ei tehta, siis ma ütlen, et ka Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon teeb kampaaniakuludest ülevaateid ja fikseerib tavaliselt selle, kui on olnud mingisuguseid kurioosumeid või mingisuguseid üle piiri läinud juhtumeid, näiteks kui tegemist on olnud ilmselgelt valimisreklaamiga, aga selle eest on maksnud hoopis kohalik omavalitsus, nagu Keskerakonna puhul varemalt on juhtunud. Kõige selgem andmebaas, ma arvan, on Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjonil, mis, ma eeldan, praegu, pärast valimisi kokkuvõtteid teeb. Aga selleks, et paremaid lahendusi välja töötada, on tervitatav, kui erakonnad ise näitaksid seda, missuguse hinnaga nad ühe või teise välireklaami, visuaalse kihutustöö vahendi said, ostsid, saavutasid. Kui selles võrdluses selgub, et hinnad on olnud erinevad – ühele kõrgemad, teisele madalamad –, siis tuleb juba edasi küsida, kas tegemist pole keelatud annetusega või soodustuse tegemisega hinnavahede kujul.

12:14 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison, palun!

12:14 Jaak Madison

Aitäh! Hea ettekandja! Mis puudutab enamiku erakondade eelkäijate arvamusi ja kunagistel aegadel tehtud ettepanekuid, siis minu meelest seesama praegune välireklaami keeld tõestabki seda, et isegi üle kümne aasta tagasi mõeldi väga vildakalt. Seega devalveerib see ka igasuguseid muid ettepanekuid, mis tol ajal tehti, olgu selleks plakati 1-ruutmeetiline pind või muud jaburused. See ei ole argument, et kunagi ka neid ettepanekuid tehti. Me lihtsalt tekitame uue probleemi vana asemele. Mul on ka küsimus. Kui ma panen kõrvuti viis plakati, mis kõik on 1 ruutmeetri suurused ja neil on 5 sentimeetrit vahet, kes siis peaks hakkama kontrollima, kas see läheb või ei lähe ühe plakati alla? Kes hakkab seda lõpuks kontrollima, kas politseinik, kes praegu kontrollib välireklaami keelu rikkumist? Teine asi. Mida me teeme näiteks erakonnaga, kes kulutab kampaaniaks 2 miljonit eurot, ületab etteantud piirmäära neljakordselt ja paneb juba eelnevalt kuludesse selle 50 000 eurot, mis on teie seaduseelnõu järgi trahv sellise asja eest?

12:15 Andres Herkel

Aitäh, Jaak Madison! Kui ma õigesti mäletan, siis on siin kusagil selline punkt, et see raha, mis sellest laest rohkem kulutatakse, arvatakse edaspidi riigieelarvelisest toetusest lihtsalt maha. Nii et see asi on siin lahendatud. Aga kes neid asju lahendab? Eks seesama Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjon ole selle jaoks ellu kutsutud. Mina olen küll seisukohal, et viga tehti muudatusettepanekutega 2005. aastal, ei olnud see algne eelnõu nii vildakas midagi. Kui teil on teistsugune veendumus, siis teil see lihtsalt on, ma ei hakka siin pikemalt väitlema. Eks EKRE-l paistab üldse olevat see veendumus, et kõik, mis on olnud enne meid, on tehtud rumalalt ja valesti, sõltumata sellest, missugune see otsus täpselt oli.

12:16 Esimees Eiki Nestor

Arto Aas, palun!

12:17 Arto Aas

Aitäh! Viimastel valimistel oli meil Tallinnas mõnevõrra vähem plakateid kui mõnikord varem ja ometi saime negatiivset tagasisidet. Saime seda eelkõige või õigupoolest ainult sellepärast, et paljudele inimestele tundus, et me ei teegi kampaaniat. Vaadati, et Keskerakonna plakateid on viis korda rohkem, ja kritiseeriti meid, miks meie nägusid ja lubadusi pole linnapildis näha, et inimesed ei tea, kes konkreetses linnaosas üldse kandideerib. Nii et ka see argument on läbi käinud. Me kindlasti ei poolda piiranguid, me ei poolda uusi huvitavaid piiranguid. Mina olen teistes riikides näinud neid ruutmeetriseid plakateid linnapildis. See linnapilt on päris kole, kui kõik postid, torud ja plangud on ruutmeetriseid plakateid täis. Tegelikult ka see mahupiirang selles mõttes ei toimi, et kampaaniad lähevad lihtsalt pikemaks. Selgi korral tehti kohalike valimiste kampaaniat juba kevadel. Kas teie tõesti ei hooa selliseid riske, et kuigi teie soov on sümpaatne, on tulemus risti vastupidine?

12:18 Andres Herkel

Aitäh, austatud Arto Aas! Ma arvan, et lahendus on põhimõtteliselt ju olemas. Kui kohalik omavalitsus on see, kes need pinnad välja annab, siis ilmselt jätkub omavalitsusel piisavalt mõistust teha seda niisugusel moel, et see linnapilt ei häiriks ega risustaks. Mis puudutab seda, millele te osutasite, et kurdeti, nagu Reformierakonda ei oleks näha, siis eks me ole tekitanud selle tasutud massiivse reklaamiga ka valijal mingi niisuguse kummalise harjumuse. Kõige õigem vahend sellest vöörutamiseks on ikkagi see, kui kõigile kehtestatakse võrdne kampaaniakulude lagi ja kõigil võrdselt vähendatakse riigieelarvest tulemaid summasid. Seda mõttekäiku jätkates ütlen, et minu meelest oli Reformierakonnal Tallinnas üks asi küll väga sümpaatne: te ei läinud Keskerakonna värvatud linnaametnike armeega nimekirja pikkuse poolest konkureerima, vaid esitasite täiesti mõistlikus proportsioonis nimekirja. Ma arvan, et see on üks samm parema poliitilise kultuuri poole. Selle sammu võiks astuda ka visuaalse kihutustöö vallas.

12:19 Esimees Eiki Nestor

Jüri Adams, palun!

12:19 Jüri Adams

Lugupeetud härra ettekandja! Härra Aasa küsimus olukordade kohta, kus soov ja tulemus on omavahel risti vastuolus, on väga oluline. Kogu selles nn välireklaami asjas ja ka muudes temaatikates on olnud sedasorti vähemalt deklareeritud soove – ma nimetaksin seda parema puudumisel praegu Res Publica omaaegseks poliititehnoloogiaks –, et kuulutatakse välja suurem võrdsus, aga väiksematel konkurentidel keelatakse hoopis ära oma plakatite panemine, või kuulutatakse suuremat õiglust saabuvat selle läbi, et takistatakse juriidiliste isikute annetused ja suunatakse annetused põranda alla. Kas nendes ideedes, mis siin on, ka mingid niisugused ohud sees on, mida me peame kogu aeg silmas pidama?

12:20 Andres Herkel

Aitäh, lugupeetud küsija! Ma arvan, et ohud on ikka sees. Tihtipeale ongi nii, et seadusandja ei suuda neid ohtusid aduda sellel hetkel, kui ta seda asja ajab. Aga ilmselt on need ohud oluliselt väiksemad kui see, mida välireklaami keeld iseenesest on tekitanud. Nagu ma eespool osutasin, meie arvates lööb see kõige teravamalt nende kandidaatide pihta, kellel rahalisi vahendeid napib ja kes tahavad oma kandideerimisest teada anda kas isiklikule autole midagi paigaldades, väikese reklaamivahendiga vms. See, mida me üritame teha kas kampaaniakulude lae või plakatite ühtlustatud maksimumsuuruse abil, peaks seda võrdsust paremini tagama. Üks oht, mida ma selle asja puhul siiski näen – võib-olla on see siiani küsimuste ja vastuste vóorus jäänud märkimata –, on see, et ega valimiskampaania kuludele lae seadmine nii lihtne ei ole, et ütleme, et sealmaal on lagi, ja nii ongi. Üks ahvatlus, mis kohe kindlasti tekib, on nihverdada, peita tegelikke kulusid ja kulutada rohkem, kui see lagi ette näeb. Sellist ohtu näen ma küll.

12:22 Esimees Eiki Nestor

Henn Põlluaas, palun!

12:22 Henn Põlluaas

Aitäh! Te olete siin korduvalt kasutanud terminit "poliitiline kultuur". Kas küsijate halvustamine ja väitmine, justkui EKRE oleks alati kõige varasema vastu, annabki hea ülevaate Vabaerakonna arusaamast poliitilise kultuuri kohta?

12:22 Andres Herkel

Aitäh! Ei ole, ma möönan. Aga küsimus oli esitatud üsna agressiivses toonis. Vabandust!

12:22 Esimees Eiki Nestor

Arto Aas, palun!

12:22 Arto Aas

Aitäh! Ma tulen uuesti nende piirangute mõistuspärasuse juurde. Iseenesest on välireklaamiga üsna ohutu tegelda, sest selle osatähtsus minu hinnangul ajas väheneb. See on natukene 1990-ndate mõtteevis, et plakatid on kõige olulisemad. Selle piiranguga saavutati see, et kampaaniad läksid pikemaks, aga plakatid pole kadunud. Kui me räägime, et kohalikud omavalitsused peaksid need pinnad tagama, siis paraku kohalikel omavalitsustel, vähemalt Tallinnas, mingeid selliseid pindu pole. Ma ei tea, võib-olla need teatrite kavad on kohalike omavalitsuste pinnal. Minu arust oleks mõeldamatu, et linn hakkab tegema mingeid plakatipindu erakondade jaoks. Aga ma tulen tagasi küsimuse juurde. Kas te ei näe ohtu, et see 90 päeva kohta kehtiv piirang, pool miljonit, muudab kampaaniad veel pikemaks? Täpselt nii, nagu välireklaami keeluga läks: kampaaniad hakkavad varem, ka neli kuud varem, rõhk pannakse sinna ja seda ei keela kunagi ära või seda ei suudeta reguleerida ning efekt on täpselt vastupidine sellele, mida sooviti saavutada.

12:23 Andres Herkel

Aitäh! See oht võib olla. Aga kui me piirangu seadmata jätame, siis see ei tähenda, et seda täiesti lahtiseks jäetud ruumi ära ei kasutata. Ehk piirangu seadmine ei ole seotud sellega, kas raha kasutatakse varem või mitte. Aga nagu ma eespool osutasin, on üks võimalikke lahendusi ka see, et seada lihtsalt reklaamikuludele piir, mis jaotub kalendriaasta peale. Ka niimoodi on võimalik läheneda.

Ohud on alati. Aga kui vaadata nii, nagu te selle küsimuse püstitasite, siis minu meelest oht sellest ei tulene, et me selle piiranguaja pikemaks venitame. Oht tuleneb ikkagi sellest, et ahvatlus avalikku ruumi täita on suur.

12:24 Esimees Eiki Nestor

Urve Tiidus, palun!

12:25 Urve Tiidus

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin on täna mitmel korral kõlanud see arusaam, et mida rohkem raha kulutad, seda parem on tulemus. Kui vaadata sedasama toredat tabelit erakondade reklaamikulude kohta 2015. aastal, siis on näha, et võrdset kulutasid reklaamile Keskerakond, Isamaa ja Res Publica Liit ning sotsiaaldemokraadid. Valimistulemused rahvasaadikute arvu järgi vaadates on neil suhteliselt erinevad. Aga küsimus on mul hoopis selline. Kas te näete niisugust arengut, et mida intensiivsem on reklaam, mida tüütum ta on, nagu me näeme praegu elektroonilises meedias ja internetis, meediaväljaannetes, seda tõenäolisemalt tekib olukord, kus inimene üldse ignoreerib seda, see tekitab tal hoopis mingisuguse bloki ette? Kuidas te selles mõttes tulevikku ja valimiste reklaamimist näete?

12:25 Andres Herkel

Aitäh, lugupeetud küsija! Tegelikult on mõlemad aspektid mingisugusel kombel diskussioonist juba läbi käinud. Ma osutasin, et kogu selle välireklaami keelu puhul üks eesmärk, mis ilmselt realiseerus, oli avaliku ruumi vabastamine, aga see realiseerus aktiivse kampaania perioodil, mitte varem. Kindlasti need n-õ majasuurused plakatid ja kõik selline üle võlli keeramine tekitab valijates võõrandumist, loobumist, võib-olla valimistele mitteminemist, käegalöömist. See oht on kindlasti olemas. Mis puudutab selle mõttekäigu esimest poolt, 2015. aasta valimisi ning raha ja valimistulemuse seost, siis Krista Aru küsimusele vastates ma osutasin, et 2015. aastal oli ilmselt tõepoolest mitmegi erakonna vaates see seos oluliselt väiksem kui varasematel aastatel. Aga see ei anna mingit garantiid, et see ka tulevikus hakkab nõnda olema.

12:27 Esimees Eiki Nestor

Rohkem eelnõu algatajale küsimusi ei ole. Aitäh, Andres Herkel! Põhiseaduskomisjoni ettekandja on komisjoni esimees Marko Pomerants. Palun!

12:27 Marko Pomerants

Tere päevast, head kolleegid! Andres Herkelist annab põhjalikum olla ja ma ei püüagi selles kategoorias võistelda. Ka siin saalis viibinud põhiseaduskomisjoni liikmed said nüüd küsida neid küsimusi, mis neil komisjonis härra Adamsi käest küsimata jäid, nii et minu meelest ei ole sisu poolest siin miskit avada. Põhiseaduskomisjon, ära kuulunud eelnõu algataja, kelle esindaja oli Jüri Adams, otsustas peale arutelu, et 14. novembril k.a võiks siin saalis eelnõu arutelu läbi viia, otsustas ka teha ettepaneku esimene lugemine lõpetada (selles suhtes oli meil konsensus) ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, st et tähtaeg on 28. novembril (selline tähtis päev, kui suur osa Riigikogu liikmeid on kindlasti ka majas) traditsiooniliselt kell 17.15, minu kella järgi.

Nüüd ma lihtsalt ühe minuti kuritarvitan teie aega, olen peaaegu nagu läbirääkija ka, mida ma ei tohiks teha, aga siis ma uuesti siia ei tule. Minu selge arusaam on see, et siin saalis on olemas enam-vähem, küll erineval kujul, aga ühine arusaam sellest, et see välireklaami keeld on ajast ja arust ning see tuleks ära lõpetada. Nagu te isegi küsimustest aru saite, selles, mis puudutab kulutusi, suurust jne, erimeelsusi on. Aga mina kui põhiseaduskomisjoni esimees ja komisjoni ettekandja võtan nõuks olla küll teie eelnõu selline omamoodi eestõtaja, et võib-olla siis vabariigi 100. aastapäevaks oleks see eelnõu seaduseks saanud – nii palju, kui temast on seaduseks saamas – ja ei maksaks lasta ennast segada, et tegemist on Vabaerakonna seaduseelnõuga, ja küll koalitsioon esitab oma ja tegelikult tervikvaate. Selline lähenemine siis asjade lõpuks. Hakkame tööle! Aitäh!

12:29 Esimees Eiki Nestor

Küsimused. Andres Herkel, palun!

12:29 Andres Herkel

Aitäh, austatud esimees! Austatud ettekandja, aitäh vähemalt ühegi aspekti toetamise eest! Aga mul tekib kohe loogiline küsimus, kas põhiseaduskomisjon on arutanud ja kuidas koalitsioon kavatses täita koalitsioonileppes sisalduvat punkti, mis on säärane: "Muudame valimiskampaaniad ideedepõhiseks, mitte raha- ja mahupõhiseks"?

12:30 Marko Pomerants

Aitüma! Selle seaduse raames ei ole siin kindlasti ühtegi, kuidas öelda, ettepanekut ka teie eelnõus. Kas neid tuleb selle eelnõu kohta, seda ma ei oska lubada. Aga kui vaadata kõiki neid valdkondi, mida me püüame siin reguleerida, siis ükski neist ei välista ideedega lagedale tulemist, on selleks siis valimisdebatid või needsamad loosungid, kas 1-ruutmeetrised või 40-ruutmeetrised, kus olulisemad ideed saavad kirja pandud. Võib-olla kogu pinda ei peaks siis oma kenale rindkerale ära kulutama.

12:30 Esimees Eiki Nestor

Külliki Kübarsepp, palun!

12:30 Külliki Kübarsepp

Aitäh, hea esimees! Hea ettekandja! Minu küsimus tõukub teie lisasõnavõtust. Kas te defineeriksite, mis on koalitsiooni tegelik tervikvaade?

12:30 Marko Pomerants

Oma lisasõnavõttus pidasin ma ennekõike silmas seda, et püüaks üleüldse üle saali leida ühist arusaama ja panustada selle ka selle eelnõu sisse. Kuid teie, kes te olete ju ka, või sina – nii on ju ilus öelda –, kes sa oled poliitikas, ma ei tea, juba 140 aastat, tead, et tavapärase vastulause opositsiooni eelnõudele on selline, et koalitsioonil on alati tervikvaade pakkuda. Aga me ei kavatses sellega eraldi silma paista, vaid tuleme teie eelnõule appi.

12:31 Esimees Eiki Nestor

Selle vastusega sai kõik öeldud. Aitäh, Marko Pomerants! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Vabaerakonna fraktsiooni nimel Artur Talvik, palun!

12:31 Artur Talvik

Hea esimees! Head kolleegid! Vabaerakond on tulnud Eesti poliitikasse selleks, et Eesti poliitilist kultuuri muuta. Üks meie hüüdlausestest on "Võtame riigi rahvale tagasi!". Seda on sõimatud küll populistlikuks hüüdlauseks, aga tegelikult on meil valminud ka n-ö riigi tagastamise programm. See on väga mahukas dokument, mis koosneb väga mitmest lülis. Üks osa sellest on ka poliitilise konkurentsi taastamine või n-ö normaalsesse olukorda viimine, raha vähendamine poliitilistes kampaaniates ja ka nende mahu vähendamine. Eesmärk on teha Eesti demokraatliku riigi või riigi süsteemi kapitaalremont. See välireklaami piirangu seaduse eelnõu on tegelikult üks väga väike, aga siiski oluline samm kogu selles programmis või teel, mille me oleme ette võtnud.

Koalitsioonilepingus öeldakse, et valimiskampaaniad muudetakse sisupõhiseks, mitte raha- ja mahupõhiseks. See on üks väga hea lubadus, aga kui me vaatame tagasi kohalike omavalitsuste valimiste kampaaniatele, mis just toimus, siis näeme, et tegelikult mitte ühtegi sammu selles suunas tehtud ei ole. Kampaaniad olid suured ja väga mahukad, koalitsioonierakonnad olid pannud sinna sisse väga palju raha. See arusaam, et raha eest saab võimu, on kahetsusväärset levinud kogu Eestis. Selge on see, et ilma reklaamita ka hakkama ei saa. Me peame oma sõnumeid levitama, me peame inimestele selgeks tegema, mida me teeme, aga seda tuleks teha mõistlikus ja sisulises vormis, mitte nii nagu pesupulbrit reklaamitakse. Siin keegi enne küsis, kas ei tundu, et kui reklaami on väga palju, siis see tekitab vastupidise efekti. Reklaamipsühholoogia ütleb, et mida rohkem midagi pähe tambitakse, seda rohkem jääb see teadmine või see kaubamärk alateadvusesse ja suunab inimese käitumist sellel hetkel, kui ta peab valikuid tegema, just sinna suunda, mis selle reklaami eesmärk on olnud.

Täna on selge, et välireklaami ajaline piiramine ei ole saavutanud oma eesmärki. Taheti head, aga juhtus vastupidi. Eriti kurb on see, et kõige rohkem said kannatada need, kellel on valimiskampaania jaoks vähem raha, ehk uued tulijad, ja kõige rohkem võitsid vanad suured erakonnad, kes

kahetsusväärset palju on toonud poliitikasse ka just n-ö kuritegelikku või poolkuritegelikku raha. Täna võime jälle lugeda Reformierakonna nn kilekotiskandaali üksikasju. Väga tihti oleme näinud ka seda, kuidas avalikku raha on valesti kasutanud Keskerakond või mõni teine erakond. Meie eesmärk on ikkagi selline arusaam lõpetada ja anda ka kõikidele n-ö vanadele erakondadele võimalus mittekuritegelikul teel raha kokku ajada, et võimu juurde tulla ja olla ... Ma paluks ajapikendust.

12:36 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaega.

12:36 Artur Talvik

... selles võitluses n-ö sisuliselt, mitte rahaga demokraatiat tappa.

Meile on öeldud, et mis te siin ikka regulatsioone teete, võiks kehtestada lihtsalt hea tava, kuidas valimiskampaaniat teha. Kahetsusväärset pean ma ütleva oma kogemusest, et hea tava on selline asi, mis toimib ühiskondades, kus on sügav poliitiline kultuur. Ma toon mõne näite hea tava kohta. Mõni aeg tagasi üritasin ma kasutusse tuua lobismi head tava või lobireegleid. Mind naerdi siin saalis sisuliselt välja. Eriti kurvaks teeb see, et Riigikogu liikmete hea tava üks põhilisi autoreid Kaja Kallas osales viimastel kohalike omavalitsuste valimistel peibutuspardina ehk täiesti selgelt pettis oma valijaid, teades, et ta mitte kunagi – või vähemalt praegu, nende valimiste tulemusena – ei lähe Tallinna volikogusse tööle. Ehk siis hea tava ei tule tänases Eesti poliitilises olukorras kõne alla.

Teisest küljest meeldib meile siin saalis teha kõvasti piiranguid. Viimasel ajal on igasugused piirangud väga moodi läinud. Kui me teeme piiranguid näiteks alkoholireklaamile või tubakareklaamile, minu pärast ka finantsteenuste reklaamile, siis võiksime ka poliitreklaamile panna juurde hoiatuse, et, kallid valija, hoiatame teid, et valesti tehtud otsus võib mõjutada ühiskonna tervist väga pikka aega. Ma olen täiesti veendunud, et ka sellist hoiatust me praeguses olukorras sinna juurde panna ei saa.

Kõigil neil, kes täna siin on küsimusi esitanud, soovitan teha selliseid ettepanekuid, et ei kaotataks ainult poliitilise välireklaami ajaline piirang, vaid et sellega kaasneks ka poliitiliste kampaaniate rahastamise ja mahu vähendamine ning nende kampaaniate sisuliseks tegemine. Mõelgem selle peale ja ärge lihtsalt kritiseerige meie eelnõu! Me ootame, et te tuleksite välja heade ettepanekutega. Aitäh!

12:39 Esimees Eiki Nestor

Jaak Madison Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:40 Jaak Madison

Hea Riigikogu esimees! Head kolleegid! Mulle isiklikult on Vabaerakond ausalt öeldes kuidagi väga sümpaatne. See idealism või tahe teha asju ka päriselt paremaks, läbipaistvamaks ja ausamaks on ülimalt siiras, ma usun. Ma võin olla küll kõige noorem siin saalis, mõnest kogenud rahvasaadikust võib-olla mitu korda noorem, kuid minu idealism on natukene väiksem. Mis puudutab just pakutud ettepanekuid, siis nendega soovitakse muuta valimisi võrdsemaks ning vähendada n-ö suurte, rikaste erakondade ja nooremate, väiksemate erakondade ebavõrdsust, eriti selle asjaolu valguses, et teatud erakonnad võtavad igas kuus ligi pool miljonit eurot maksumaksja raha. Kas see on aus? Ma arvan, et see ei ole aus. Kuid pakutud lahendusvariandid on põhjendatult kriitika all. Pikemalt on olnud ju juttu sellest, et ega kampaania ei jää tegemata, kui 40 päeva enne valimisi ei või väliskampaaniat teha. See läheb lihtsalt mujale, see läheb muudesse kanalitesse, olgu selleks ajalehtede esiküljed, massiline telereklaam, otsepostitused vms. Seda ei saa pahaks panna. Iga poliitilise jõu eesmärk ongi teha kampaaniat, viia oma sõnum valijateni, olgu see sõnum milline tahes. See on juba valija hinnata, kas talle see sõnum meeldib või mitte. Kui me kasutame loosungit "Tugev Eesti" või "Anname tuld!", siis see on meie valik. See ongi meie valik ja kas see valijale meeldib või mitte, on tema otsustada. Aga see ei ole põhjendatud, kui ma keelan ära ühe kampaania tegemise viisi. Seega olen ma täiesti nõus sellega, et praegune piirang on tarbetu ja tekitab uusi probleeme. See on tekitanud väga suure töökoormuse ka politseile, kes pidi paar nädalat enne valimisi pidevalt väljakutsete peale välja sõitma, kui n-ö mõni nõrgemate närvidega konkurentierakonna liige oli teinud paanilise kõne, et appikene, ta nägi kuskil välireklaami. Siis pidi politseinik hindama, kas see oli välireklaam, kui see kuskilt aknast vilksamisi välja paistis, või mitte.

Aga sama probleem tekib selle uue piiranguga, mida Vabaerakond tahaks teha, ma pean silmas just

nimelt seda 1 ruutmeetrit. Põhiseaduskomisjonis, kui see eelnõu oli laual, ei osanud Vabaerakonna esindaja härra Jüri Adams – tema on tõesti erudeeritud, kogenud ja põhiseadust vist kõige paremini tundev isik siin saalis – vastata küsimusele, miks tahetakse just sellist piirangut ellu viia. See olevat ühe fraktsiooniliikme isiklik ambitsioon või soovunelm läbi pikkade aastate, aga tema sellest aru ei saa. Keegi ei saanud aru. Lihtsalt, kui me kehtestame piirangu 1 ruutmeeter, siis on see järgmine perfektne slikerdamise viis. Ma võin lükata kas või kümneid ruutmeetrisuuruseid plakateid kõrvuti ja siis teeb võib-olla Vabaerakonna liige kaebuse, et näete, Madisonil on seal mingisugune suur kampaania üles pandud, see rikub valimisseadust, siis tuleb kohale politseinik ja peab hakkama hindama, kas plakatite vahel on 5 või 10 sentimeetrit, et neid ei arvestataks ühe plakatina. Kes seda pärast hindab ja milleks niisugust jama vaja on, mina aru ei saa.

Teine selline asi on kampaaniale ülempiiri panemine: 90 päeva enne valimisi ei või kulutada rohkem kui pool miljonit eurot. Hüva, ma teen 20 päeva enne valimisi masspostituse, lükkan sinna miljon eurot alla, nii et iga perekond saab kolm korda päevas minu flaiereid, ajalehti või midagi muud, teen kus iganes ära näiteks telereklaami ettetellimused. Kes hakkab pärast kontrollima, kui palju tegi iga erakonna või valimisliidu nimekirjas olev kandidaat isiklike kulutusi, kes pani selle alla 1000 eurot ja kes 3000? Kes hakkab neid arveid kontrollima? Kas te sellele olete mõelnud, millise halduskoormuse see tekitab, kui me paneme piirangu, millest kinnipidamist on väga keeruline jälgida? Mina selles mingit mõtet ei näe. Mis on eesmärk? Eesmärk on loomulikult vähendada ebavõrdsust. Mis oleks lahendus? Üks lahendusvariante on see, milles me oleme Vabaerakonnaga olnud ühel meel: riigieelarvest eraldatava summa vähendamine ja sellega ebavõrdsuse vähendamine. Täiesti nõus. Maksimum ei pea 5,4 miljoni euroga erakondi nuumama. Üldse mitte. Nulli ka seda päris tõmmata ei saaks, kuna siis me tekitaksime Läti olukorra, kus iga oligarh läheb mõne peakontori ukse taha, nagu 2012 ühe erakonna ukse taga käidi ja pakuti n-ö potti kuskile rahakesi. Ka see on probleem. Palun mõni minut lisaiega!

12:44 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

12:45 Jaak Madison

Seda meil ka vaja ei ole. Seega, lahendus ongi see, et erakonnad ise peavad hakkama muretsema, et nende liikmed rohkem liikmemaksu maksaksid. Ma arvan, et ükski erakond praegu siin saalis ei ole rahul sellega, kui palju tema liikmed liikmemaksu maksavad. Väga palju on liikmeid, kes pole aastaid oma nägu kuskil koosolekul näidanud, rääkimata liikmemaksu maksmisest. See on üks vahendeid, kuidas saada oma eelarvesse lisavahendeid. Vähendada riigieelarvest eraldatavat summat erakondadele on põhilahendus, mida ma juba mainisin. Kolmas lahendus on eratoetuste otsimine, kusjuures need toetused peavad olema läbipaistvad, et me täpselt teaksime, milline isik millisele erakonnale kui palju annetas. See on täiesti normaalne, et huvigrupid toetavad nende maailmavaadet toetavat erakonda. Kuid kui me võtame näiteks erakondadele riigieelarvest eraldatavat raha vähemaks, millega ma olen täiesti nõus, siis me peaksime eraldama lisavahendeid Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjonile, kes peab hakkama kontrollima, kust tuleb erakondade raha, mis on need kanalid, kust nad saavad oma kampaaniaraha. See peab olema läbipaistev ja me peame vähemalt teadma, et see raha tuleb ausat teed pidi.

See aitab välja juurida poliitilist korrupsiooni, mitte see, et me lihtsalt loome kaks uut mõttetut piirangut juurde, kuigi algne eesmärk oli ju see, et me lõpetame absurdse olukorra, kus tegelikult minnakse välikampaaniast mööda ja tehakse see massiline kampaania hoopis muudes kanalites. Seega, minule teadaolevalt põhiseaduskomisjon, mille istungil ma ka ise viibisin, tegi küll ettepaneku esimene lugemine lõpetada, kuid ma olen päris kindel, et selle eelnõu teist lugemist, kui eelnõu on edasi sellisel kujul, ei lõpetata. Ainuke variant on teha see eelnõu söödavaks kõikidele fraktsioonidele ja lähtuda tervest mõistusest. Aitäh!

12:46 Esimees Eiki Nestor

Helmut Hallemaa Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

12:46 Helmut Hallemaa

Hea esimees! Head kolleegid! See on järjekordne juhtum, kui ma pean ütleva, et mul ei olnud plaanis siia pulti tulla, aga arutelu käigus tekkis tahtmine sõna sekka öelda. Ma küsimustega oma mõttekäiku juba selgitasin. Põhiasi on öeldud: tõesti, selle eelnõu esimene osa ehk välireklaami mõttetu piirangu kaotamine on ülihea ja ilmselt leiab ka toetust. Selle nõrga koha tõi mu fraktsioonikaaslane Valeri Korb väga ilusasti välja. See on see, et tegelikult on ikkagi valimistel osalemise aeg osaliselt nii erinev, et võiks seda reklaami tõesti, ma olen nõus härra Herkeliga, ka viimasel päeval lubada.

Aga põhiasi on ikkagi see, mille ka eelkõneleja minu meelest väga ilusasti välja tõi, et Vabaerakond on igati sümpaatne ja võitlus poliitilise populismiga on hea, aga tegelikult on ka selles eelnõus väga palju poliitilist populismi. Ma olen ikkagi seda meelt, et see 1-ruutmeetiline piirang, millest rääkides hea kolleeg Andres Herkel väga hästi viitas ajaloolisele seosele, ei ole eluga kooskõlas. Kui reaalsed pinnad, mida on mõistlik kasutada, kas või bussiootepaviljonid, mida kasutatakse ka kõigi muude reklaamide jaoks, on tegelikult suuremad, siis tuleks mõelda, milline on ikkagi tegelikkusega kooskõlas olev ruutmeetrite hulk.

Veel üks asi tuleb väga ilusasti välja ka seletuskirjast, küll rahaliste mahtudega seoses.

Valimiskampaaniat tehakse meil väga erineval moel. On selge, et ühele ruutmeetri ei hakka keegi oma programmi välja panema, sinna pannaksegi üks hüüdlause. Seda kasutasid ilmselt kõik erakonnad. Seal on üks konkreetne *slogan* või selline lause, mis kogu programmi kokku võtab, ja sealt suunatakse inimene programmi detailsema sisu juurde, ka kogu valimisprogrammi juurde. Ka valimisprogrammidel on väga erinevaid variante. Üks on sümpaatne seitsmesammuline variant, kus on need asjad ära toodud suuremate plokkidena ja sealt minnakse edasi. Need asjad ei ole tegelikult ühe lauaga löödavad. Eriti see 500 000 euro sissetoomine on minu arvates täiesti läbi mõtlemata. Ka siin mainiti valimisliite. Need on lubatud ju ainult kohalikel valimistel, mis tähendab, et erakondadel on juba sisuliselt 80 valimisliitu üle Eesti, kui me võrdleme neid asju üle Eesti. Kui me hakkame tõesti võrdlema omavalitsusi, siis saab neid asju võrrelda. See piir ei ole mõistlik.

Tegelikult ei ole ka läbi mõeldud, kuidas eraisikute või kandideerijate erakulud nendes summades arvesse lähevad. Need ju kajastuvad ka erakondade kuludes ja need asjad selguvad alles pärast valimisi. Neid asju ei ole võimalik niimoodi piirata. Erakondade Rahastamise Järelevalve Komisjoni ettepanekul ju neid enam eraldi välja ei võeta, vaid vaadatakse erakondade kulusid teatud perioodidel, teatud kvartalite kaupa. See ongi eluga kooskõlas olev kokkuvõtte tegemine.

Kindlasti vajab see seaduseelnõu toetust ühes punktis, teistes punktides võib see saada saatuslikuks ja menetlemine võib minna väga pikaks. Ma sain aru hea kolleegi Andrese vastustest, et ka te ise – vastustest lugesin mina nii välja – selle 500 000 puhul ei ole väga tõsiselt kõiki nüansse läbi mõelnud. Nii et jõudu meile! Kindlasti on välireklaami piirangu kaotamine hea, eelnõu teiste osadega tuleb teha väga tõsist tööd ja need ei ole nii lihtsate lahendustega tehtavad asjad. Aitäh!

12:50 Esimees Eiki Nestor

Rohkem kõnesoove ei ole. Põhiseaduskomisjoni ettepanekul on eelnõu 504 esimene lugemine lõpetatud. Määrän muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 28. novembri kell 17.15. Kohtume homme!

Istungi lõpp kell 12.51.